

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělání a poradenství

Katedra profesního a personálního rozvoje

Formativní vliv rodiny na osobnost žáka

Bakalářská práce

Autor: **Ing. Jitka Königová**

Vedoucí práce: PhDr. Drahomíra Oudová, Ph.D.

2012

ZADÁVACÍ LIST

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

„Formativní vliv rodiny na osobnost žáka“

vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím
v seznamu použitých zdrojů.

.....
podpis autorky

V Příbrami, březen 2012

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí své práce PhDr. Drahomíře Oudové za odborné vedení, její pomoc a Ing. Janu Kazdovi CSc. za podněty a připomínky. Poděkování patří i mé mamince za všestrannou podporu během mého studia.

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem „*Formativní vliv rodiny na osobnost žáka*“. Je zaměřena na vliv rodiny na žáka a na vztahy mezi rodiči a dětmi. Teoretická část obsahuje poznatky o charakteru a postavení rodiny, výchově, osobnosti žáka. Zaměřuje se na vzájemné vztahy mezi dítětem a rodičem, společně strávený čas, komunikaci, podporu rodičů, rodinu úplnou, neúplnou. Vymezuje pojmy rodina, osobnost a charakterizuje vazby mezi nimi. V další části se práce zabývá hodnocením vnímané osobní účinnosti (self-efficacy) u žáků na středních školách v období adolescence. Výzkumná šetření se zabývají vzájemnými vztahy dětí a rodičů v současných rodinách dnešní dospívající mládeže a vlivem rodiny na vnímanou osobní účinnost.

Dotazníkovou metodou byl proveden průzkum. Výzkumu se zúčastnilo 143 žáků na dvou středních školách v České republice (Příbram, Březnice) a také 48 žáků ve Spolkové republice Německa, konkrétně ve spolkové zemi Bavorska (Mnichov). Výzkum je doplněn o názory pedagogů v ČR a SRN.

Přílohu této práce tvoří vzor dotazníků v českém i německém jazyce. Práce hodnotí dnešní rodinu jako takovou, hodnotí plnění jejich funkcí, její klady a zápory, které mají vliv na utváření osobnosti žáka.

Abstract

This dissertation is dealing with the formative influence of the family on the pupil's personality. It is focusing on the influence of the family on the pupil and the relationship between parents and children. The theoretical part contains findings about the character and position of the family, upbringing and the pupil's personality. It is focusing on the mutual relationship between the child and the parent, time spent together, communication, parents' support, complete and incomplete family. Terms like family and personality are defined here and connections between them are characterized. In the other part of this

dissertation perceptive self-efficiency by the pupils from secondary schools in adolescent time is evaluated. The research is dealing with mutual relationship between children and parents in present families of young people and the influence of the family on the perceptive self-efficiency.

By the research the questionnaire method was used. 143 pupils from two secondary schools in the Czech Republic (Příbram, Březnice) participated in the research and also 48 pupils in Germany, specifically the Federal Republic of Bavaria. (Munich). The research was completed with the teachers' opinions from the Czech Republic and Germany.

An example of the questionnaire in the Czech and English language is enclosed with this dissertation. It evaluates the present family as such, its functions, its pros and cons which influence the forming of the pupil's personality.

Obsah

Úvod.....	10
Teoretická část	12
1. Rodina	12
1.1 Pojem rodina	12
1.2 Smysl rodiny	13
1.3 Historie rodiny	13
1.4 Znamky rodiny	14
1.5 Funkce rodiny	14
1.6 Typy rodiny a význam rodiny	15
2. Výchova	16
2.1 Výchova v rodině	16
2.2 Podmínky působící na způsob výchovy	17
2.3 Osobnost.....	17
2.4 Rozvoj osobnosti žáků	18
2.5 Sebevýchova, sebepoznání, sebevědomí	19
2.6 Sebehodnocení	21
2.7 Respekt, sebedůvěra, samostatnost	22
2.8 Úspěchy a neúspěchy dítěte	23
3. Komunikace	25
3.1 Schopnost komunikace	25
3.2 Vztahy v rodině	26
3.3 Komunikace s adolescenty	27
3.4 Aktivní naslouchání	28
3.5 Náročná životní situace	29
4. Vnímaná osobní účinnost („Self-efficacy“)	30
4.1 Vnímaná osobní účinnost.....	30
4.2 Vývoj vnímané osobní účinnosti u dětí.....	32
4.3 Vnímaná osobní účinnost a úspěch.....	33
4.4 Vliv učitelů a rodičů na vnímanou osobní účinnost.....	33
Praktická část	35

5. Výsledky a jejich hodnocení	35
5.1 Cíl výzkumu	35
5.2 Hypotézy	35
5.3 Použité metody	36
5.4 Průběh výzkumu	37
5.5 Zpracování dotazníků	38
5.6 Analýza výsledků	40
5.7 Shrnutí výsledků	64
5.8 Analýza výzkumu, názor pedagogů	67
6. Závěr	69
6.1 Závěr a diskuze	69
7. Seznam použitých zdrojů	72
8. Přílohy	74

*Bude-li v srdci spravedlnost,
pak bude povaha člověka krásná.
Bude-li povaha člověka krásná,
pak bude harmonie v rodině.
Bude-li harmonie v rodině,
pak bude pořádek v národě.
Bude-li pořádek v národě,
pak bude mír na světě.*

Konfucius „Velké učení“

Úvod

Mnozí rodiče považují výchovu dospívajících za náročnou, děsivou, vyčerpávající a ohrožující jejich duševní zdraví. Od rodičů nelze očekávat, že budou mít vždy po ruce odpověď na každou otázku. Nikdo nemůže čekat, že se rodiče hned napoprvé rozhodnou správně. Důležité je dát dospívajícím dětem najevo, že rodiče mají své děti rádi. Podporovat mladé lidi je mnohem snadnější, pokud si uvědomíme konkrétní problémy a úkoly před nimiž stojí. V dnešní hektické době se většina plánů a rozhodnutí dělá „za pochodu“. Rodiče obvykle sami zařizují, plánují, rozdělují práci, trápí se, nebo zlobí, když děti nemají pro všechny tyto jejich aktivity dostatek pochopení. Děti na druhé straně mají tendenci cítit, že jsou neustále do něčeho nuceny a že jsou méněcenné, protože s nimi nikdo nepočítá v rodinném plánování a rozhodování. Rodiče by měli děti povzbuzovat a vychovávat. Povzbuzováním se rozvíjí v dětech sebedůvěra, odvaha, ochota, víra ve vlastní způsobilost zvládat nejrůznější životní situace. Výchova zdůrazňuje důležitost pravidel. Být rodičem je ta nejdůležitější práce na světě. Rodič se bezprostředně účastní vývoje jedinečné nové osobnosti. Může poskytnout neocenitelné vedení a podporu. Adolescenti možná zauímají jen malou část z celkové populace, ale představují naši budoucnost.

Na „rodinu“ je kladen velký důraz a je to zakotveno zákonem o rodině č. 94/1963Sb., ve znění pozdějších předpisů, který mimo jiné v druhé části řeší i vztahy mezi rodiči a dětmi – rodičovská zodpovědnost. Důraz je kladen (§32) na to, že rozhodující úlohu mají rodiče a rodiče mají být osobním životem a chováním příkladem svým dětem. Není možné uchránit děti před životem, proto je lepší naučit je se s životem vyrovnat, jak nejlépe to půjde. Musíme jim dát příležitost pocítit na vlastní kůži dopad jejich chování a poučit se z vlastních chyb. Nařizování a varování dítě jen znechutí, takže si bude myslet, že největším nebezpečím je „tvrdnout“ někde s ustrašeným rodičem. Trest vyvolává vzdor. Jestliže dítě nepocítí logickou spojitost mezi tím, co provedlo, a trestem riskujeme zmatek v jeho žebříčku hodnot.

Ve své práci se zaměřuji na soužití, spolupráci a vzájemné ovlivňování členů rodiny a na vzájemné vztahy, komunikace mezi nimi, zejména na formativní vliv rodiny

na žáka, tzn. procesy směřující k vytváření struktury osobnosti člověka. Seznamuje s problematikou výchovy a s důležitostí rodiny pro dítě, také se změnami ve způsobu života. V poslední době se stále hovoří o tom, že rodičovský zájem o děti ustupuje ekonomickým zájmům, zejména u dospívající mládeže. V bakalářské práci se tohoto citlivého tématu dotýkám a v průzkumu poukazuji mimo jiné i na čas, který rodiče věnují svým dětem, jak jim to současný způsob života umožňuje. Dále zjišťuji, na jaké úrovni se nacházejí vzájemné vztahy dětí a rodičů. Vztah rodiče a jejich dospívajícího dítěte je velmi důležitý pro jeho studijní úspěchy.

Dotazníkovou metodou jsem se snažila zmapovat osobní vnímanou účinnost a přístup k životu u žáků středních odborných škol. U získaných výsledků jsem usilovala o zjištění jejich vzájemných vztahů a závislostí.

Teoretická část

1. Rodina

„Od narození dítě žije zpravidla v rodině, v ní získává základní zkušenosti ve styku s lidmi. Rodina je prvním zdrojem uspokojování jeho potřeb a také přináší jejich první omezování, frustrování. Bez péče rodiny by dítě nemohlo žít a vyvíjet se. To vše působí, že vliv rodiny na dítě a jeho psychiku je velmi silný. Rodina může vývoj dítěte příznivě stimulovat, ale také může být brzdou tohoto vývoje, zdrojem zanedbání, utlumení, narušení vývoje schopnosti, charakteru, celé osobnosti dítěte“ Čáp [1993].

1.1 Pojem rodina

Podle odborné literatury je rodina jako pojem jedna z nejstarších společenských institucí, která plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Nejběžnějším modelem rodiny je tzv. nukleární rodina, kterou tvoří nejbližší příbuzní, tj. oba rodiče a děti. V posledních desetiletích se model rodiny, který je historicky flexibilní, významně proměňuje. Současné pojetí tenduje k chápání rodiny jako sociální skupiny nebo společenství žijícího ve vlastním prostoru – domově, uspokojujícího potřeby, poskytujícího péči a základní jistoty dětem. Rodina spolu se školou plní významné výchovné funkce, které lze chápat jako komplementární (Čáp, 1993).

Sobotková (2001) chápe rodinu jako primární kontext lidské zkušenosti od kolébky až po hrob. Přesto se psychologie velmi dlouho zajímala o lidského jedince bez většího zájmu o prostředí, v němž jedinec vyrůstá a žije. Důraz na rodinu jako kontext vývoje se začal vynořovat v sedmdesátých letech.

I podle dalších autorů (Výrost, Slaměník, 1998) je rodina základní společenská jednotka a jedna z nejvýznamnějších forem organizace soukromého života. Z hlediska kvalifikace sociálních skupin je rodina skupina malá, primární, formální i neformální, členská, referenční, vlastní skupina.

Rodina je nejvýznamnější forma organizace soukromého života. Historicky se podoba rodiny mění. Základ je společný: rodina je přirozené společenství osob, které vychází ze dvou druhů (rovin) vztahů:

- vztahy partnerské: vztahy mezi mužem a ženou, primární rodinná dyáda (tyto vztahy jsou základem pro vznik rodin, ale není to ani manželství ani rodina)
- vztahy příbuzenské: rodičovský vztah, sourozenecký vztah a další příbuzenské vztahy (podle toho, kdo všechno žije v rodině, tj. v jedné obytné jednotce, v bytě).

Kvalita soužití v rodině a způsob realizace mezilidských vztahů jsou „tavícím kotlem“. V rodině se děti postupně učí přejímat životní role od svých rodičů.

1.2 Smysl rodiny

Hlavní smysl rodiny je reprodukční. Plnohodnotná rodina usnadňuje lidem péči o děti a jejich výchovu. Vedle toho, že je rodina biologicky důležitá pro udržení lidstva, je také jednotkou společnosti. Zprostředkovává tradici dalším generacím. Rovněž formuje jeho osobní vývoj i postoj ke všem dalším skupinám. Rodina chce, aby dítě vstoupilo do společnosti s určitým druhem orientace, s určitým programem (Králíková, Singerová-Nečesaná, 1985).

1.3 Historie rodiny

Původní význam slova rodina byl totiž podstatně jiný. Středověk i starověk tímto slovem označoval dvě odlišné věci, žádná z nich se však nekryla s naší představou. Na jedné straně myslel rodinou to, co bychom dnes nazvali velkou „domácností“. Tedy společenství lidí, kteří spolu bydlí a pod jednou střechou spolu hospodaří, podléhající jedné bezprostřední autoritě „hlavě rodiny“.

Druhé, stejně staré pojetí platilo ve společenském vědomí vládnoucích tříd. Nevztahovalo rodinu ke společné domestikaci, chápalo ji jako systém širokého pokrevního příbuzenství. Moderní představa rodiny neodpovídá žádnému z těchto dvou pojetí (Možný 1990). Ilustrací postupných změn pohledů na rodinu může být posun výzkumných důrazů ve vývojové psychologii až do sedmdesátých let 20. století byla rodina nazírána vývojovými psychology pouze periferně. Zájem o rodinu nebyl tak velký a výzkum se zaměřoval převážně na vývoj psychických procesů dítěte (Hoskovcová, Suchochlebová, 2009).

1.4 Znaky rodiny

Základní znaky rodiny:

- silná, trvalá citová vazba
- spolupráce a vzájemná propojenost rolí (vzájemná nahraditelnost rolí)
- společné vedení domácnosti
- projevování vzájemné úcty

1.5 Funkce rodiny

Rodina uspokojuje potřeby všech jednotlivých členů rodiny. Ve funkční rodině je při uspokojování potřeb upřednostňováno dítě. Rodina je založena na hmotných vztazích (materiální, biologické, ekonomické atd.) i nehmotných (sociální, psychologické, duchovní atd.), což se odráží i ve funkcích, které rodina plní. Funkce v rodině můžeme rozdělit na primární a sekundární.

Do primárních funkcí zařazujeme:

Biologicko-reprodukční funkce – očekává se, že vyprodukuje děti, sexuální funkce je nahraditelná, reprodukční funkce je nenahraditelná.

Ekonomická (materiální) funkce – vytváření materiálního zázemí, funkce zcela nahraditelná.

Výchovná – rodina poskytuje dítěti základní orientaci ve světě a vše potřebné pro plynulé zařazení dítěte do společnosti.

Psychologická (emocionální) funkce – uspokojování sociálních potřeb (z toho plynoucí citová jistota) je funkce nenahraditelná, rodina ve svém intimním prostředí umožňuje vytvořit pevné sociální vazby (pocit důvěry, emocionálně silné vztahy), nabízí základní prostor pro další psychosociální vývoj jedince (sebedůvěra, motivačně-volné charakteristiky, postoj k sobě, k personálnímu okolí, ke společnosti), formují se zde modely chování, regulační činitelé (interiorizace norem) proces identifikace a přijímání rolí (především pohlavní), rozvoj komunikace, rozvoj dovedností.

Sekundární funkce jsou ty, které rodina může, ale nemusí plnit, např. rekreační, odpočinková, vzdělávací, zájmová ...

1.6 Typy rodiny a význam rodiny

V následujícím textu jsou vyjmenované a popsány nejčastěji používané typy rodin. Nukleární rodina je pokud spolu trvale žijí 2 generace – rodiče a děti, mezi výhody patří častá střetnutí, lépe se dosáhne kompromisu. Rozšířená rodina je rodina, ve které žije více generací, její výhodou je obrovská šíře kontaktů v různých rovinách, množství nápadů. Orientační rodina, je rodina do které se jedinec narodí, získává základní vybavení pro přežití ve společnosti. Pokud se rodina zakládá, je to reprodukční rodina. Úplná rodina to znamená rodiče a dítě v trvalé soužití. V neúplné rodině trvale jeden z rodičů chybí, dítě přejde do péče prarodičů, jeden nebo oba rodiče se nemohou o dítě starat. Pokud partneři přinášejí svoje děti z minulých svazků vzniká tak nová rodina, která se nazývá rodina druhotně vzniklá. Zdravá a funkční rodina je taková, u které lze vysledovat rodinnou harmonii, funkčnost a stabilitu. Dysfunkční rodina: je patologická, některá z funkcí není plněna nebo je plněna částečně.

Význam rodiny můžeme shrnout do několika základních faktorů:

- péče o potomky
- biologický význam pro udržení lidstva – reprodukce
- základní jednotka každé lidské společnosti – socializace
- propojení generací, kontinuum rodiny a solidarita v rodině

2. Výchova

Výchova dětí je bohatá na náročné životní situace, v nichž se ocitají jak vychovávaní, tak vychovávající. Některé děti přichází do školy a přináší si denně s sebou prožitky frustrací a konfliktů ze svých vztahů s rodiči a sourozenci, dostávají se často do konfliktu, neví zda-li mají vyhovět přáním a potřebám rodiny, nebo přáním a potřebám školy (Čáp, 1968).

2.1 Výchova v rodině

Jak jsem již uvedla, dítě se vychovává a učí v rodině především vzorem. Osamělý rodič se snaží být „dva“, hodný i přísný, snaží se vynahradiť nepřítomného, soupeří s tím, kdo je jenom na víkend, zajišťuje kontakt se školou, vaří, finančně zajišťuje rodinu, bydlení, nenachází poděkování, oddech, pohlázení, porozumění. Důslednost, odpovědnost přináší dítěti pocit jistoty, všichni se chovají ve stejných situacích přibližně stejně, svět se pro dítě stává jasným a srozumitelným. Ví, co může, co nemůže a co musí, poznává hranice vlastní volnosti tak, aby neohrožoval volnost ostatních. V každé rodině se přistupuje k dítěti jinak. Všeobecně hovoříme o stylu:

-hyperprotektivní – rodiče dítě příliš chrání, nedopřejí mu samostatnost v myšlení ani v jednání, nenechají ho dospět

-liberální – vše je dovoleno, výchova se omezuje na základní pokyny, chyby se tolerují a omlouvají, pravidla chování si často vytváří dítě samo

-autoritářský – úzkost, pečlivý přístup, sledování vývojových stádií, rodiče dítě nutí do neúměrných výkonů, dítě je stresováno, rodiče také

-ambiciózní – rodiče vychovávají mimořádnou osobnost, dokonalého sportovce, umělce, jedničkáře

-nerovnovážený – každý člen rodiny má zcela odlišné představy o výchově – dítě se nemůže naučit pevným pravidlům jednání (Hanzlík, 2009).

2.2 Podmínky působící na způsob výchovy

Způsob výchovy v rodině i ve škole závisí na větším počtu podmínek, které lze uspořádat do pěti skupin:

1. vlastnosti a zkušenosti vychovávajících,
2. vzájemné vztahy a interakce mezi vychovávajícími a vychovávanými,
3. vlastnosti a zkušenosti vychovávaných dětí,
4. události a změny v podmínkách v nejbližším prostředí dítěte,
5. širší sociokulturní podmínky.

Způsob výchovy je velmi ovlivňován těmi zkušenostmi, který si dospělý přináší ze svého dětství z výchovy v orientační rodině a ve škole. Často se stává, že rodič nebo učitel považuje za samozřejmou tu formu výchovy, jíž se dostalo v rodině a ve škole jemu. Jde o bezděčné, nevědomé napodobování, v některých případech to však je postup záměrný, přímo programový. Dále způsob výchovy souvisí s rysy osobnosti rodičů, včetně temperamentních, přičemž temperament je závislý na dědičnosti (Čáp, Mareš, 2001).

2.3 Osobnost

Osobnost a výchova dítěte je ovlivňována působením rodičů, učitelů, vychovatelů a výchovných institucí. Výchovná působení jsou cílevědomá, směřují k určitému cíli. Jestliže ten, kdo dítě vychovává, působí na dítě demokratickým přístupem, tj. uděluje méně příkazů a podporuje v dítěti jeho iniciativu, jeví se tento postoj vychovatele k dítěti nejoptimálnější. Ten, kdo příliš rozkazuje, trestá a hrozí nebo naopak na děti vůbec nepůsobí nebo jen málo, nemá požadavky, se neprojevuje jako dobrý vychovatel.

Prohlubováním poznání může dítě působit na sebevýchovu. S výchovou souvisí i převýchova, kde jde především o změnu návykových a motivačních vlastností u dítěte. Při pozitivním působení rodiny na dítě by dítě mělo nacházet v rodině oporu a citovou odezvu. Dítě by mělo být vnímáno v rodině jako partner. Požadavky, které jsou v rodině na dítě kladeny, by měly být adekvátní k předpokladům a skutečným schopnostem dítěte. Děti by

v rodině měly získat zkušenosti v komunikaci s druhými, učit se respektovat ostatní, učit se toleranci, chápat názory druhých, obhajovat názory svoje.

Strukturou osobnosti označujeme jevy pro osobnost typické, charakteristické. Osobnost tvoří souhrn vlastností, procesů, stavů, návyků, postojů tvořící celistvou strukturu a individualitu konkrétního člověka. Strukturu vytvářejí složky, osobnosti mohou být získané či vrozené. Do struktury osobnosti se obvykle zařazují:

Vlohy, dispozice – jsou dědičné, vrozené vnitřní podmínky, působením výchovy a prostředí dochází k rozvoji schopností. Schopnosti – psychické vlastnosti, které se mění procesem učení. Jsou to vlastnosti, které umožňují naučit se různým činnostem a vykonávat je.

Schopnosti dělíme podle druhu na intelektové, senzomotorické, umělecké. Schopnosti dělíme podle míry na nadání, talent a genialitu. Velmi důležité je dětem poskytnout takové prostředí, aby rozvoj jejich schopností probíhal co nejefektivněji.

Rysy osobnosti- jedná se zejména o stálé vlastnosti, jsou nazývány povahovými vlastnostmi. Určují způsob jednání, chování a prožívání člověka.

Temperament – je soubor vlastností projevující se v chování v prožívání člověka a nelze ho zásadně měnit. Typy temperamentu: cholerik, sangvinik, flegmatik, melancholik.

Charakter – jedná se o soubor vlastností osobnosti s morálním významem. Charakter je závislý na vnějších faktorech (škola, rodina) utvářejících osobnost. Typy charakteru: amorální, účelově zaměřený, konformní, iracionální svědomí, racionálně altruistický.

2.4 Rozvoj osobnosti žáků

Od chvíle, kdy se dítě narodí, poznává krok za krokem okolní svět a postupně získává řadu vědomostí, dovedností a návyků. Rozvíjí se tělesně i duševně, připravuje se na život ve společnosti. Co se člověk naučí a jaké budou jeho projevy chování, záleží jednak na vrozených předpokladech a jednak na prostředí v němž vyrůstá. Možnosti rozvoje osobnosti žáků jsou ve světě kolem něho a vnější okolí skýtá podněty, zadává

úkoly, probouzí zájmy, ukazuje vzory, vede jej k činnosti. U žáků povzbuzujeme touhu s vnějšími možnostmi si poradit. Důležité jsou i jejich schopnosti a dovednosti, aby k rozvoji osobnosti doopravdy došlo. Vnější možnosti musí dítě najít tak, aby byly v souladu s tím, co samo chce a může. Vytvořit tento soulad je náročný úkol výchovy a je to dlouhá komplikovaná, náročná cesta. K plné realizaci rozvoje osobnosti vede přes soužití lidí, ve kterém dítě aktivně a bez strachu uplatňuje to, co je v něm a ve kterém přijímá do sebe to, co je pro ně příležitostí k obohacení jeho zkušeností, zážitků, dojmů, rozvinutí sebe sama v zájmové činnosti. Rozvoj osobnosti žáka ovlivňují činnosti směřující k předem danému cíli, ke kterému se jedinec upíná. Záleží především na rodičích, pedagogických pracovnících, aby děti k daným cílům orientovali a aktivizovali. Při styku s dětmi je nutné projevat zájem o to, co dělají. Respektujeme jejich osobnost, jsme trpěliví, důslední. Důsledným vedením dítěte ke zkušenosti, že chyby, momentální selhání, prohry nejsou katastrofou, vzniká zdravé sebevědomí. Rodiče a učitelé vynakládají velké úsilí na to, aby naučili dítě s chybami a nedostatky pracovat, jako se surovinami, z nichž, či s jejichž pomocí se tvoří dílo (Němečková, 2008).

2.5 Sebevýchova, sebepoznání, sebevědomí

Sebevýchova v rozvinuté podobě znamená cílevědomé a dlouhodobé úsilí o formování sebe samého k vytčenému cíli. Člověk přitom využívá zkušeností vlastních i převzatých od významných druhých, např. od dobrých přátel, s kterými si mladiství tak rádi povídají, navzájem si sdělují problémy i zkušenosti v jejich řešení. Mladiství vysoko oceňují, když si mohou pohovořit o osobních věcech i s některým dospělým, ke kterému mají plnou důvěru, včetně rodičů („mamka je má nejlepší kamarádka“). Využívá se také zkušeností nejen ve sdělovacích prostředcích, ale i ve filozofické a psychologické literatuře, příručkách o autoregulačních technikách apod. Sebevýchova předpokládá již relativně zralou osobnost, ale její elementární formy se vyskytují již před pubertou. Sebevýchova předpokládá jak poznání, tak emoce, motivy i vůli. Je publikováno, že sebepoznání a sebevýchova nejsou jednorázové akty, ale dlouhodobý proces, který může dítě ovlivnit celoživotně. Proto má v sebevýchově velký význam také vytrvalost.

Pro pomoc v sebevýchově nestačí samotné rozhovory a ujasňování, podstatná je činnost toho, jak dítěti pomáháme k příznivému vývoji, realizace poznaného a naplánovaného v každodenním životě a také cvičení v důležitých dovednostech. Jde o dovednosti sociální, dovednosti sebepoznání a kreativního řešení životních problémů (naslouchat druhým a také sám sobě, stát se citlivým k signálům, že něco není v pořádku, že bych si měl věci ujasnit a regulovat své chování, vytyčovat si cíle a přitom si ujasňovat, co znamená jejich realizace pro lidi kolem mne; užívat metody brainstormingu k hledání vhodné formy řešení problémů; odměňovat sám sebe za drobné úspěchy v realizaci plánů a cílů atd.) (Čáp, Mareš, 2001).

Rodiče a další blízcí některé naše charakteristiky rozvíjejí, zatímco jiné se snaží přehlížet. To znamená, že naši nejbližší do značné míry předurčují, jakým oblastem se budeme věnovat, jaké své schopnosti budeme v sobě hledat a jaké naopak ponecháme na okraji zájmu. Kromě toho, že nás rodiče nebo blízcí takto povedou k rozvíjení určitých vloh, mohou také bezděčně přispět tomu, že si vstup do některých oblastí zcela uzavřeme. Děti, (ale nejenom ony) se obvykle „vidí“ v lidech, k nimž mají kladný vztah, a naopak se nechtějí podobat těm, ke kterým chovají záporné pocity. Je to patrné zejména u velmi malých dětí, které se pokoušely identifikovat většinou s rodičem stejného pohlaví. Nemusí se však jednat jen o skutečné lidi – podobně to funguje i s různými vzory, ať už to jsou všelijaké pohádkové postavy v dětství, nebo třeba naše profesní vzory v dospělosti. Co je však nejdůležitější: tím, že se shlížíme v nějaké postavě, začínáme ji nevědomky napodobovat, to znamená, že si zkoušíme její roli, hledáme u sebe její vlastnosti, dovednosti atp. Hraní rolí je pro sebepoznání velmi důležité. Čím větší množství různých rolí si během života ozkoušíme, tím větší máme šanci dozvědět se o sobě něco nového (Kuneš, 2009).

Rodiče mají velký vliv na to, jestli dítě půjde později životem jako sebevědomý člověk, který ví, co chce a co může. Postoje rodičů sebevědomí dítěte utvářejí. V návaznosti na předchozí kapitolu jde především o pocit, že je dítě převážně úspěšné, nebo naopak, že opakovaně selhává. Potřebuje vědět, že mu věříme, a tak si vybuduje i vlastní sebevědomí. Nemůžeme se přitom spoléhat na to, že dítě naši důvěru nějak vycítí. Když dítě provázíme náročnou nebo soutěživou situací, je nutné, abychom vyjádřili důvěru v jeho schopnosti a ujistili ho o své lásce k němu. Svou důvěru v dítě vyjádříme i tím, že

mu umožníme podílet se na rozhodování o různých záležitostech rodiny – kam se pojedete na výlet, co se bude vařit. V případě, kdy dáváme najevo, že dítě je na takovou věc malé nebo hloupé, vyjadřujeme postoj, že ještě není dost dobré a mělo by se změnit.

Co vlastně znamená sebevědomí?

-Vnímat své právo na respekt a povinnost a chovat se s respektem k druhým.

-Vyjadřovat své pocity a stát si za nimi.

-Otevřeně a jasně zastávat vlastní názor, i když ostatní mají názor opačný.

-Respektovat názor druhých.

-Setkávat se s druhými lidmi otevřeně a uvolněně.

-Férově vyjadřovat kritiku a snášet kritiku vlastní osoby.

-Znat své chyby a slabé stránky, uznat a nezakrývat je.

-Vyjadřovat své přání a potřeby.

-Dokázat říci ne.

-Umět začínat znovu.

-Umět poradit mladším, slabším.

-Požádat o spolupráci a zároveň nabídnout vlastní pomoc.

Americký podnikatel a průkopník automobilového průmyslu Henry Ford vyjádřil zdravé sebevědomí následujícími slovy: „Když si myslíš, že to dokážeš, nebo když si myslíš, že to nedokážeš, vždycky máš pravdu!“ (Hoskovcová, Suchochlebová, 2009).

2.6 Sebehodnocení

Sebehodnocení obecně znamená „hodnocení sama sebe“. V psychologii tak označujeme vědomé prožívání vlastní sociální pozice a také jak jedinec chápe sám sebe. Hodnocení sama sebe vykazuje relativní stabilitu, i když se často pohybuje v kladných i

záporných odchylkách od skutečnosti. Sebehodnocení můžeme vidět i jako synonymum k pojmům sebereflexe, sebepoznání a sebepojetí, i když se může v hlubším pojetí jednat o na sebe navazující procesy. Sebehodnocení je prostředek ke zjištění toho, co kdo dělá dobře a toho, kde a v čem se může zlepšit. Zároveň umožňuje zjistit, zda přístupy, které byly ke zlepšení zvoleny dříve, jsou vhodné a zda vedou k cílům (Bláha, 2010).

Velmi dobře vyjadřuje definici sebepojetí Blatný (2010), který uvádí, že sebepojetí není jen souhrnem představ o sobě, byť smysluplně organizovaným. Je v něm zároveň vyjádřen i vztah k sobě, charakterizovaný emocionálními prožitky „Já“, který se realizuje v rámci základní dimenze hodnocení, tj. positivity – negativity. Po věcné a terminologické stránce je tento aspekt „Já“ ukotven v pojmech označujících takové dimenze sebepojetí, jako je sebeúcta, sebehodnocení, sebevědomí, sebedůvěra apod.

Sebepojetí je produktem sociálního učení v procesu interakce osoba – svět. Sebehodnocení jako jedna ze složek sebepojetí je chápáno jako výsledek sociálního srovnávání a sebeposuzování na základě pozorování vlastní činnosti (Blatný, Plháková, 2003).

Jedním z nejdůležitějších aspektů sebehodnocení je jeho pozitivita či negativita. Individuální rozdíly v sebehodnocení ovlivňují chování v nejrůznějších oblastech. Velká pozornost byla věnována negativním důsledkům nízkého sebehodnocení, v současnosti se však ukazuje, že i vysoké sebehodnocení může mít negativní konsekvence. Lidé s vysokým sebehodnocením mají tendenci dělat o sobě nadhodnocené či přemrštěné závěry a jejich předpoklady o vlastním výkonu často překračují jejich schopnosti, což ve svém důsledku vede k selhání. Odměna, kterou získávají, je tedy nižší než odměna lidí s nižším sebehodnocením, kteří si však stanovují adekvátní cíle, resp. cíle, kterých mohou dosáhnout (vyhýbání se neúspěchu) (Blatný a kol. 2010).

2.7 Respekt, sebedůvěra, samostatnost

Respektem k dítěti podpoříme zdravý vývoj sebevědomí. Dítě můžeme plně respektovat, i když si budeme uvědomovat nutnost udržení vlastní autority. Svůj respekt

vyjádříme tím, že budeme brát názory dítěte, jeho pocity i obavy vážně. Nemusíme se k dítěti chovat jako k dospělému, ale ani bychom to neměli přehánět s infantilitou.

Cílem výchovy by mělo být vychovat dítě k samostatnosti. Chceme přece vychovat člověka, který bude schopen samostatně obstát v životě, zvládat rutinní záležitosti a další úkoly všedního dne v domácnosti, zaměstnání i dalších oblastech života. Dítě by mělo umět spolupracovat s lidmi i se mezi nimi prosadit. Samostatnost je vždy úzce provázána se schopností převzít odpovědnost za vlastní činy. Dítě se učí zvládat nejrůznější nároky vlastními silami, nebo za pomoci druhých. Pěstování samostatnosti umožní dítěti, aby zdárně dospělo. Někteří rodiče mají problém umožnit dětem osamostatnění. Hůře se vyrovnávají s tím, že jejich péče je stále méně žádaná, že nejsou s rostoucím věkem dítěte tolik „potřební“. Rozumnou cestou je výchova ke svobodě a odpovědnosti při jasně daných pravidlech a hranicích. Vybírají a strukturují jejich aktivity, pak je směřují různými formami neverbální komunikace, nebo přímým vysvětlováním a zaměřováním. Dospělý může také naznačit ideální řešení. Každý výkon a úspěch bez pomoci dospělých posiluje v dětech sebedůvěru. Pokud chceme dítěti umožnit zkušenost se samostatností, je především důležité zbavit se své úzkosti. Jako rodiče bychom měli dětem důvěřovat a to se nám daří, pokud máme dostatečnou důvěru v sami sebe (Hoskovcová, Suchochlebová, 2009).

2.8 Úspěchy a neúspěchy dítěte

Způsob, jakým reagujeme na úspěch dítěte nebo na jeho případný neúspěch, ovlivní jednak sebevědomí či sebeobranu dítěte a také styl, jakým bude dítě o svých úspěších a neúspěších přemýšlet. Úspěch je nesmírně důležitý při budování psychické odolnosti dítěte a také jeho zdravého sebevědomí. Úspěch by měl u dítěte převládat, musí to být ovšem úspěch zasloužený - a máme zde na mysli úspěch v nejširším slova smyslu (úspěšnost ve škole, mezi kamarády, když jde o vymezení vůči nepěknému chování, atd.). Jmenované principy jsou z velké většiny univerzální bez pohledu na věk. U mnohých dětí je nutné dohlédnout na to, aby si volily cíle, které jsou dosažitelné. Častý neúspěch oslabuje sebevědomí, pocit vlastní hodnoty a účinnosti. Občasný zážitek neúspěchu je ovšem nutný, aby výsledek namáhání nebyl samozřejmý nebo nezajímavý. Podle toho, co dítě slyší od

dospělých, se také zakládá způsob, jakým bude dítě později přemýšlet o svých úspěších a neúspěších.

Z dětství do puberty nastává důležitá otázka, co doopravdy umím, čeho jsem schopen, co jsem a čím se můžu stát. Mnozí mladiství a také dospělí se snaží uplatnit v co nejvíce oblastech života. Dosáhnout špičkových výsledků, získat moc, vydělat peníze, dostat se vysoko v hierarchii své skupiny. V dnešní době je trendem pouštět se do všeho naplno. Tento přístup není trvale udržitelný, protože potencionálních možností je mnoho, ale nedají se uchopit všechny. Právě lidé, kteří toto hodně umějí, jsou paradoxně pod větší zátěží. Člověk se musí rozhodovat, od některých věcí se odloučit a zbavit se některých iluzí a tím se profiluje vlastní identita (Hoskovcová, Suchochlebová, 2009).

3. Komunikace

Dle mého názoru, jen velmi málo rodičů ví, jak s dítětem mluvit. Většina rodičů se snaží s dítětem komunikovat přátelsky, kamarádsky. Ale co dítě slyší, není nic jiného než kázání. Myslím si, že největší problém mezi mladými a dospělými se nalézá v nepřítomnosti opravdového porozumění. S dětmi mluvit, znamená hledat, kde jsou problémy, co se může udělat, aby se vyřešil problém, nebo vyřešila nějaká situace. Děti přitom mají tvůrčí podíl na vytváření rodinné harmonie. Z vlastní zkušenosti vím, že rozhovor je postup, proces, ve kterém zkoušíme možnosti řešení vzniklého problému a to pro dobro všech zúčastněných.

Mnoho lidí se myslí, že „dobrá“ psychologická metoda znamená dětem „popustit“ volnost a rodičovské vedení si odpustit. Čím je dítě mladší, tím více potřebuje vedení a pevné hranice. Pokud si s našimi dětmi společně nesedneme pohovořit o přicházejících problémech, nenecháme je říci vlastní názor, nevyslechneme-li je, tak budou opravu dělat to, co chtějí a my, jako rodiče ztratíme veškerý vliv na jejich chování. Pedagogický slovník popisuje komunikaci jako sdělování, dorozumívání. Z pedagogického hlediska je důležitá sociální komunikace, tj. sdělování a dorozumívání mezi lidmi. Sociální komunikace vytváří základní souvislosti mezi hlavními stránkami sociálního styku lidí: mezi činnostmi, interakcí a společenskými vztahy (Průcha, Walterová, Mareš, 1995).

3.1 Schopnost komunikace

Kolik času v dnešní době věnovat dětem a jak se jim věnovat, není rodičům neznámé. Je důležitější kvalita (jak čas s dětmi naplníme) nebo množství času (kolik jim ho věnujeme)? Co má přednost? A kdy? V průběhu růstu a vývoje dětí má své místo obojí. V pozdějším věku ubývá času, který rodiče s dětmi tráví.

„Schopnost komunikovat“ – znamená naslouchat ostatním a umět se jasně vyjádřit. V této oblasti se projevují nedostatky respektu v sobě i druhým, neschopností vcítit se či sdílet pocity, problémy s vzdáváním a přijímáním lásky nebo pomoci.

„Zdravý náhled na svět“ – to znamená otevřenost novým informacím, schopnost vidět alternativy, odvahu přijmout své vlastní rozhodnutí.

„Schopnost vzít na sebe zodpovědnost“ – to zahrnuje rozpoznání vlastních hranic, určení toho, co se musí udělat a ochotu dělat to co vyžaduje situace.

„Sebekázeň“ – vyžaduje správné sebehodnocení, sebe porozumění, rozpoznání svých pocitů, cílů a přístupů a ochotu přijmout zodpovědnost za své vlastní jednání. Rovněž sem patří odvaha, která nám umožňuje postavit tvář tvář neúspěchu, zvednout se když upadneme, riskovat a zkoušet nové věci. Je to také ochota spolupracovat, která nám dává možnost zapojit se a stát se členem určitého týmu či skupiny (Bettnerová, Lewová, 1995).

3.2 Vztahy v rodině

„Současné rodině podle autora F. De Singly vyhovuje termín „vztahová rodina“, což je označení, které zachovává základní charakteristiku rodiny, kterou Emile Durkheim tušil již v roce 1892: „Ke své rodině máme pevný vztah jen proto, že máme pevný vztah k osobě svého otce, matky, k osobě své ženy a dětí. Všechno však bylo jinak v době, kdy vztahy, které pramenily z věcí, převládaly nad těmi, které vycházely z osob“. E. Durkheim dále uvádí, že současná rodina je čím dál víc „soukromá záležitost“ a zároveň čím dál víc věc „veřejná“ De Singly [1999].

Citové vztahy v rodině mají pro dítě velký význam a neměly by být jen povrchní a krátkodobé. Jednou z podmínek je stabilita prostředí. K uspokojení citových potřeb těchto lidí patří naděje, že ani dítě je neopustí, že se dočkají jednou svých vnoučat, budou mít komu odkázat svůj majetek, své životní zkušenosti, poznatky, životní styl, naděje i ideály (Matějček, 1999).

Vztahy v rodině jsou definovány pravidly, která určují, kdo se má ke komu jak chovat. V každodenních situacích se pravidla projevují komunikačními stereotypy rodiny. Komunikační stereotypy mají jak rodiny dobře fungující, tak rodiny disharmonické. V prvních je jimi průběh komunikací usnadňován, v druhých jsou problémy pomocí

komunikačních stereotypů udržovány ve stavu zdánlivého řešení, aniž se cokoli ve skutečnosti změní.

Rodina dítěti umožňuje, aby v ní nalézal oporu, ztotožňoval se s ní, zároveň mu dává svobodu k tomu, aby si budoval a zachovával svou osobní odlišnost. Život v rodině se pohybuje mezi pólem sdílení a pólem chráněného soukromí. V rodině existuje rovnováha mezi intimitou a potřebou sdílení. Ve funkčních rodinách mluví každý sám za sebe. Promluvy jsou jasné, výstižné a komunikace je živá, aktivní. Je v ní hodně dialogů, které plynule přecházejí od jedné dvojice k druhé. Rodina je otevřená pro nové myšlenky a nová řešení problémů. Ve vzájemné komunikaci by mělo být hodně humoru. I dnes rodinu hodnotově ovlivňují rodinné tradice. Lidé dávají najevo potěšení ze vzájemného kontaktu (Matoušek, 1993).

3.3 Komunikace s adolescenty

V zájmu fungující a přínosné komunikace pro obě strany je dobré, aby komunikace byla založena na:

- důvěře mezi rodičem a dítětem
- otevřenosti a poctivosti
- schopnosti odpustit a pokračovat dál
- respektování soukromí
- vyhýbání se sarkasmu a shazování
- smyslu pro humor a ochotě chválit
- přehlížení nepodstatných maličkostí.

(Carr-Gregg, 2010).

3.4 Aktivní naslouchání

Naslouchání patří k nejdůležitějším komunikačním dovednostem. Ve chvíli, kdy někomu skutečně nasloucháme, ho nejen posloucháme, ale snažíme se vcítit do jeho role, pokoušíme se na svět pohlédnout jeho očima. Druhému tak činíme neskonale velkou službu, protože ví, že na nic není sám. Když nám někdo jiný rozumí, zároveň nám pomáhá, abychom lépe porozuměli sobě samým. Aktivní naslouchání při rozhovorech s dětmi má nedozírnou hodnotu. Společně s pozitivní pozorností jím pomáhá odhalit silné i slabé stránky, pomáhá jim pochopit druhé a samozřejmě upevňuje vztah mezi nimi a rodiči. Zároveň naslouchání trvale patří k nejnáročnějším dovednostem a i dnes bohužel platí, že dětem příliš nenasloucháme. Jejich myšlenky, pocity a názory nebývají považovány za stejně důležité jako tytéž procesy a stavy u dospělých. Aktivní naslouchání znamená, že dítěti poskytneme plnou pozornost. Neděláme nic jiného, veškerou pozornost věnujeme pouze dítěti, sledujeme, co nám říká, i co naznačuje.

Rodiče občas mívají dojem, že s dospívajícím potomkem ztrácí kontakt. Děti mají své zájmy a kamarády, k rodičům se chovají, jako by je nepotřebovaly. A rodiče se tak cítí. Jenže dospívající potřebují své rodiče mnohem víc, než by si kdo myslel. Postupně sice dorůstají do světa dospělých a osamostatňují se, potřebují podporu, vedení a povzbuzení. Potřebují, aby se o ně rodiče zajímali a rozuměli jim. Potřebují mít kolem sebe dospělé, kteří jim pomohou, právě tak se učí překlenovat a řešit problémy, s nimiž se v dospívání setkávají (Sharry, 2006).

Vliv rodičů závisí u dospívajících na tom, jakou autoritu u svého dítěte získali. Důležité je si uvědomit, v čem vlastně spočívá podstata autority. Je to vztah člověka k člověku utvářený citem a rozumem. Rodiče získávají přirozenou autoritu na základě uznání dospívajícího. Děti velmi často své rodiče kritizují, poněvadž je chtějí mít dokonalé a skvělé, podle svých představ. Svůj úsudek vyslovují někdy ukvapeně a nevolí správná slova, rodiče však přesto musí umět zachovat rozvahu (chladnou hlavu) a každou konfliktní situaci řešit s taktem. Výchova je podmíněna rodičovskou sebekázní. Rodiče by si nikdy neměli dovolit vztekly projev, křik a přílišnou dramatičnost, které téměř vždy snižují autoritu (Králíková, 1985).

3.5 Náročné životní situace

Náročné životní situace jsou jedním ze základních činitelů, které utvářejí osobnost žáka, bez jejich hlubší analýzy a neustálého sledování jejich vlivu nelze osobnost dítěte a jeho reakce ve škole hlouběji pochopit. Zaneprázdnění pedagogů a malá spolupráce s rodiči přispívají k tomu, že některé reakce dítěte učitel není schopen pochopit. Důležitým úkolem výchovy je připravit člověka k tomu, aby se dovedl vyrovnávat s náročnými situacemi. To neznamená, dát dítěti pouze dostatek vědomostí nebo naučit je, jak se také často tomuto požadavku rozumí, zacházet a manipulovat s věcmi kolem sebe, ale znamená to především připravit je pro budoucí náročné situace a napomoci vytvářet u něho odolnost vůči nim. Pokud výchova neplní tento úkol, pokud se dítě nenaučí ve škole, jak překonávat neúspěchy a překážky, jak se vypořádat s těžkostmi života, jsou vážně ohroženy všechny ostatní její výsledky, ať byly jakkoli pozitivní a výrazné. Náročné životní situace mohou vznikat v nejrůznějších oblastech lidského života, ve vztazích jedince k nejrůznějším skutečnostem, zejména ke skutečnostem sociálním. Základní úlohu hrají mezilidské (interpersonální) vztahy, které mají rozhodující význam pro uspokojování jeho potřeb v současnosti i v budoucnosti.

Poznatky o náročných životních situacích ukazují, kde hledat v dosavadním vývoji jedince skutečnosti, které formovaly jeho důležité způsoby jednání a vlastnosti, zejména takové, které vyvolávají ve výchově obtíže. Především zde působí chyby ve vztahu rodičů k dítěti. Přílišná mírná, shovívavá výchova dává volný průchod rozvoji dětské agresivity. Může vést k utváření pocitu beztrestnosti a neodpovědnosti. Dítě snadno přejímá od rodičů jejich nepřiměřené techniky vyrovnání se s náročnými životními situacemi – únik do nemoci, agresie, obsese aj. Dále je nutno si uvědomit, že ke zdolání náročné životní překážky často nestačí úzce vymezený systém reakcí. K soustředěnému náporu se mobilizuje a sjednocuje více nebo méně celá osobnost. Stručně můžeme říci, že k pochopení osobnosti jako celku potřebujeme mezi jiným rozumět jejím nejdůležitějším rysům, rozumět jejímu „ústřednímu životnímu problému“ (konfliktu, frustraci, která byla pro ni zvláště náročná a formovala ji nejvýrazněji) (Čáp, 1968).

4. Vnímaná osobní účinnost („Self-efficacy“)

4.1 Vnímaná osobní účinnost

Co znamená self-efficacy?

V českém překladu se jedná o přesvědčení o vlastní schopnosti vyvolat účinky, která je definována jako přesvědčení o vlastních schopnostech dosáhnout určených úrovní výkonu, které ovlivňují události působící na náš život. Přesvědčení o vlastní účinnosti určuje, jak lidé cítí, myslí, motivují sami sebe, a jak se chovají. Přeložení termínu self-efficacy je do českého jazyka velmi obtížné. Nyní uvádím překlad termínu tak, jak se objevuje u různých českých autorů, kteří se tímto tématem odborně zabývají:

-vnímaná vlastní účinnost – Blatný, Hoskocová

-sebeuplatnění – Janoušek, Šolcová

-vnímaná osobní účinnost – Hoskocová

-osobní zdatnost – Smékal

-obecná vlastní efektivita – Křivohlavý

Vnímaná osobní účinnost se zabývá přesvědčením lidí o vlastních schopnostech uplatňovat kontrolu nad svým fungováním a nad událostmi, které se dotýkají jejich života. Přesvědčení o vlastní účinnosti ovlivňuje životní volby, úroveň motivace, kvalitu fungování, odolnost vůči nepříznivým událostem a náchylnost ke stresu a depresi. Přesvědčení o vlastní účinnosti se vyvíjí ze čtyř hlavních zdrojů. Patří k nim zkušenosti se zvládáním situací, pozorování podobných lidí, jak úspěšně zvládají úkoly, sociální přesvědčení o tom, že člověk je schopen v daných činnostech uspět a somatické a emoční vztahy, které naznačují osobní silné a slabé stránky. Běžný život je plný překážek, nepříznivých událostí. Povaha a rozsah vnímané vlastní účinnosti prochází v průběhu života změnami.

Vnímaná osobní účinnost se vztahuje k přesvědčení jednotlivce o kontrole nad událostmi, o možnosti ovlivňovat svůj život. Pocit, že jsem schopen řídit chod dění, je spojován s představou lepšího zvládání životních těžkostí. Při vysokém očekávání vlastní

účinnosti působí na tvorbu optimistických postojů, přispívá k interpretaci těžkých úkolů jako výzev a propojuje se s kvalitou života. Celkově lze říci, že tam, kde se lidé domnívají, že jsou sto kontrolovat chod dění, lépe zvládají vlastní emocionální stav a také se staví čelem nepříznivým životním událostem.

Psychická odolnost osobnosti je také aktuálním tématem současnosti. Psychická zátěž a její zvládání či nezvládání se podílí na vzniku mnoha nežádoucích jevů, se kterými se ve své praxi setkávají nejen psychologové. Při vysvětlování mechanismů vývoje psychicky odolné osobnosti se ukazuje jako užitečný koncept vnímané vlastní účinnosti. Na druhé straně nízká vnímaná vlastní účinnost je považována za osobnostní rys, který zakládá psychickou zranitelnost, dochází k vyššímu výskytu depresí a ke stresu. Lidé se trápí, ztrácejí víru v sebe, rychleji se všeho vzdávají. Ve svém životě mají pocit beznaděje, stávají se oběťmi, zaměřují se na pochybnosti. Často se tyto příznaky v bludných kruzích ještě zesilují. Čím méně člověk věří, že svou činností může dosáhnout nějakého výsledku, že menší má podnět, aby něco udělal.

Lidé s vyšším odhadem vnímané osobní účinnosti též aspirují na vyšší cíle, jsou vytrvalejší ve svém snažení a celkově odolnější vůči neúspěchům. Sečteno a podtrženo je vnímaná vlastní osobní účinnost v našem kulturním okruhu důležitou podmínkou spokojeného prožití života. Během doby, kdy se dítě vyvíjí, se nemění pouze jeho vlastní účinnost, ale i vnímání. Rovněž se mění vnímání jeho schopností rodiči a později širším sociálním okolím (Hoskovcová, 2009).

Bandura (1979) definuje osobnost z hlediska základních lidských schopností, jimiž jsou schopnost symbolizace, schopnost zástupného učení, schopnost seberegulace a schopnost sebereflexe. Tyto schopnosti představují vrozený kognitivní potenciál, která je aktivován a rozvíjen sociálním prostředím.

Lidé musejí hodnotit své výkony ve srovnání s výsledky druhých – srovnáním s výkony jiných osob v podobných situacích, s obvyklými situacemi v rámci reprezentativních skupin nebo s vlastními výsledky v minulosti. Ve složce seberegulace se hodnotící faktor týká toho, jak je daný standard osobně ceněn – hodnotící reakce jsou licitovány především těmi výkony, jež jsou významné. Sebehodnotící reakce jsou dále závislé na tom, jak lidé vnímají determinanty svého chování – jsou např. sebekritičtí,

pokud se cítí zodpovědní za špatné výkony, avšak nikoliv tehdy, vnímají-li neuspokojivé výkony jako následek neobvyklých okolností, nepostačujících schopností nebo nerealistických požadavků.

Reakce na vlastní chování mohou být podle Bandury hmotné nebo hodnotící. Hmotnými odměnami se člověk motivuje například k činnostem, které by jinak nedělal, neb se jim zcela vyhnul. Závažnějšími jsou však v procesu seberegulace hodnotící reakce. Uspokojení z dodržování standardů a v neširším smyslu udržování vlastní sebeúcty je specifickou lidskou schopností. Mimo osobních standardů zaujímá v seberegulační struktuře významné místo celkové osobní přesvědčení o vlastní schopnosti vyrovnávat se s životními těžkostmi a výzvami. Toto přesvědčení Bandura (1979) ve zkratce nazval vědomím vlastní účinnosti (Blatný, 2003).

4.2 Vývoj vnímané osobní účinnosti u dětí

„Sláb jenom ten, kdo ztratil v sebe víru, a malý ten, kdo zná jen malý cíl“. S. Čech.

Ve vývoji dítěte se nemění pouze jeho vnímání osobní účinnosti. Od začátku vývoje fungují dítě a prostředí jako reciproční prvky vzájemného působení. Rodiče podporují aktivitu dítěte, zvyšují kompetence dítěte a získané schopnosti dítěte zpětně vyvolávají větší citlivost, přístupnost rodičů. Využití osobní účinnosti vyžaduje zapojení mnoha kognitivních, sociálních, manuálních a motivačních schopností. Dítě s širší zkušeností chápe lépe sebe a své běžné prostředí.

Dětské zkušenosti, při kterých sami produkují efekty vyvolané vlastní akcí, vytváří základy pro pochopení podmíněnosti akce až k vývoji pocitu osobní účinnosti. Vývoj vnímané osobní účinnosti vyžaduje více než jednoduchou produkci efektu prostřednictvím akce. Přičemž akce musí být vnímána jako součást vlastní osoby a dítě musí poznat, že je samo činitelem těchto akcí. Rodiče, kteří s dětmi komunikují, vytvářejí podmínky pro získání zkušenosti s vlastní účinností. Ve školním věku je důležité jak dítě o svých výkonech, zvláště neúspěších uvažuje. Děti se ve školním věku zamýšlí nad tím, proč mají úspěch a proč selhaly. Způsob, jak děti tyto aspekty hodnotí, se zakládají v raném věku, kdy děti slyší hodnocení svých rodičů a ostatních lidí v okolí (Hoskovcová, 2006).

Chtěla bych tuto kapitolu uzavřít tvrzením, které se mi osobně zdá rozumné, totiž že domněnky, které si vytvářejí adolescenti o své schopnosti uspět v různých aktivitách, hrají velkou roli v tom, zda uspějí či ne a jaký bude výsledek jejich činnosti. Tyto domněnky o vlastní schopnosti, vnímaná osobní činnost tvoří základ pro motivaci. Pokud mladí lidé nevěří, že jejich akce mohou přinést zamýšlené výsledky, mají malý důvod, aby pokračovali a vytrvali navzdory potížím, které se na cestě vyskytnou. Je sice možné přemluvit je povzbuzováním nebo hrozbami, aby plnili své úkoly a aktivně se zapojovali do činnosti, ale když později dostanou možnost zvolit svou životní cestu, nepochybně si vyberou úkoly a činnosti, o kterých věří, že jsou v jejich schopnostech - a vyhnou se těm, které považují za příliš náročné a nad jejich síly (Janoušek, 1992).

4.3 Vnímaná osobní účinnost a úspěch

Bandurovo tvrzení dokládá, že přesvědčení o vnímané vlastní účinnosti, šanci na úspěch se týká prakticky každého aspektu lidského života – jestli jedinec myslí produktivně, nebo neefektivně; pesimisticky nebo optimisticky; kolik námahy vynaloží na aktivitu; nakolik se dokáže motivovat a vydržet, kde se objeví překážky; jak pracují se svým myšlením a chováním; jejich odolnost vůči stresu a depresi. Jako důsledek dokážou tato přesvědčení výrazně ovlivnit, kolik ze svých plánů a předsevzetí lidé opravu uskuteční. Vnímaná vlastní účinnost také podstatně určuje, jakým směrem se lidé vydají v důležitých rozhodnutích svého života. Lidé se obvykle zapojí do akcí, ve kterých se cítí schopni a vyhýbají se těm, ve kterých si nevěří. To je obzvláště důležité na střední a vysoké škole, kdy se před mladými lidmi každý den otevírá nové možnosti a alternativy (Pajares, 2006).

4.4 Vliv učitelů a rodičů na vnímanou osobní účinnost

Rodiče společně s učiteli poskytují v dobrém úmyslu mnoho návodů žákům, které vnímají jako slabší, nebo kteří mají poruchu učení. Z praxe vyplývá, že mladý jedinec porozumí záměru dospělého a jakýkoli úspěch, kterého dosáhne, podlomí jeho vlastní motivaci. Mnozí žáci mají ve škole problémy ne proto, že by nebyli schopni uspět, ale

proto že nezvládnou uvěřit – že na to mají, naučili se vidět sami sebe jako lidi neschopné zvládnout nárok studia nebo vidí studium jako něco mimo svůj svět. Alexandr Dumas moudře poznamenal, že když lidé o sobě pochybují, zajistí svou prohru tím, že jsou první, kdo je o ní přesvědčen. Už v období adolescence mnohá přesvědčení o sobě pevně zapustí kořeny, ať už jsou dobrá nebo ne. Špatný návyk, i nepřesné ohodnocení sebe sama se stane nevhodným zvykem myslí, který může být velmi obtížné změnit. S časem a množstvím opakování získávají přesvědčení na odolnosti. Lidé se jich drží i poté, co se jim dostane správných informací a ukáže se, že se zakládají na nesprávné nebo neúplné informaci. Přesvědčení, na kterém ulpíváme, může odolat rozumu, zkušenosti, času i učení.

Dobří učitelé a rodiče zacházejí s chybami, přehmaty a špatnými odpověďmi jako pozitivními věcmi, které přispívají k pozdějšímu úspěchu. Často je proto třeba adaptivní pohled na neúspěch (Janoušek, 1992).

Praktická část

5. Výsledky a jejich hodnocení

5.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumného šetření bylo získat od respondentů přehled o vzájemných vztazích v současných rodinách dnešní dospívající mládeže, společně stráveném volném čase, komunikaci a rovněž vliv vybraných faktorů rodiny na vnímanou osobní účinnost u žáků. V odborných publikacích se uvádí, že rodina se dobou mění, vstupují do ní jiné prvky, než které známe z historie, ale i přesto je to ten nejstabilnější společenský útvar, který byl, je a bude. Odborné studie dále potvrzují, že základní principy a normy jsou i v dnešních rodinách úplných či neúplných zachovány. Myslím si, že rodiče tráví s dětmi méně času než dříve a vzhledem k tomu s nimi i méně komunikují. Společných zájmů stále ubývá, do popředí se dostává hodnota materiálního zajištění rodiny. Z vlastní zkušenosti vím, že adolescenti nemají velký zájem s rodiči trávit volný čas a raději jej tráví se svými vrstevníky, kamarády. Cílem práce je zmapování názorů žáků středních škol na rodinu jako takovou a vypořádání se s problémy, s nástrahami. Práce analyzuje vnímanou osobní účinnost žáků. Posuzuje i názory pedagogů ke zkoumané problematice vlivu dnešní rodiny na osobnost žáka a jak působí současná rodina na vnímanou osobní účinnost žáků středních škol.

5.2 Hypotézy

Cíl výzkumného šetření jsem rozpracovala do následujících hypotéz.

- 1) Vyšší osobní vnímanou účinnost budou mít žáci, se kterými tráví rodiče více času a čas strávený s dětmi kvalitněji využívají.
- 2) Žáci s vyšší vnímanou účinností budou mít vyšší úspěch v akademických znalostech – známky.
- 3) Děti z venkova tráví s rodiči více času, než děti ve městě.
- 4) Rodiče mají zájem o to, co děti dělají a při problémech je podpoří.

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na tři základní oblasti:

- a) volný čas, společná komunikace - hypotéza 1,3
- b) akademické znalosti - hypotéza 2
- c) pozitivní prožívání, podpora - hypotéza 4

5.3 Použité metody

Zvolena byla dotazníková metoda výzkumu, která poskytuje možnost sběru dat, následné zpracování získaných informací a ověření daných hypotéz. Vyhodnocení bylo provedeno v programu Microsoft Excel a tabulkové a grafické zpracování v programu Microsoft Word. K získání požadovaných informací jsem použila dotazníky (viz příloha). Dotazník poskytuje velké množství získaných dat. Výhoda dotazníků spočívá v tom, že je časově méně náročný, můžeme najednou získat hodně údajů od více dotazovaných najednou. V dotazníku jsem použila otázky uzavřené, s možností odpovědí a), b), c). Bylo použito několik druhů dotazníků:

- dotazník o rodině - viz příloha č. 1
- dotazník o obecné vlastní efektivitě - viz příloha č. 2
- dotazník o rodině v německém jazyce – viz příloha č. 3
- dotazník o obecné vlastní efektivitě v německém jazyce – viz příloha č. 4
- dotazník – otázky pro pedagogy – viz příloha č. 5
- dotazník – otázky pro pedagogy v německém jazyce – viz příloha č. 6

Dotazník o rodině (viz příloha č. 1) obsahuje 15 otázek směřovaných k rodině, výchově a komunikaci v rodině. Příklady otázek:

- „Když plánujeme doma dovolenou, nebo co dělat o víkendu, berou rodiče ohled na mé návrhy“
- „Když se mi něco ve škole nepovede, rodiče mě povzbudí“

- „Často se spolu (s rodiči) smějeme, máme dobrou náladu“
- „Kolik volného času trávím s rodiči“

Otázky se týkají názorů žáků ze středních škol a vztahů v rodině.

V druhém dotazníku (viz příloha č.2), který obsahuje 10 otázek k obecné vlastní efektivitě žáka. Tento dotazník jsem převzala od autorů J. Křivohlavý, R. Schwarzer, M. Jeruzalém (2006). Dotazník obecné vlastní efektivitě zjišťuje míru optimistického sebepojetí, účinnost vlastního působení a vnímané schopnosti zvládat problémy. Odpovědi na otázky poskytují možnost vyhodnocení osobní účinnosti u žáka na střední škole. Zajímalo mě však i názor pedagogů, do jaké míry ovlivňuje rodina dospívající mládež.

Pedagogům byly položeny 4 otevřené otázky, rovněž dotazníkovou formou (viz příloha č.3). Každý respondent uvedl v dotazníku věk, pohlaví, a zda bydlí na vesnici či ve městě. Dotazníky do německého jazyka jsem přeložila osobně.

5.4 Průběh výzkumu

Nejprve jsem účast na výzkumu osobně konzultovala s řediteli několika středních škol, v místě svého bydliště. Seznámila je s obsahem a významem výzkumu, upozornila je na důvěrnost údajů a anonymitu dotazování. Bylo mi umožněno provést průzkum na VOŠ a SOŠ Březnici, Integrované střední škole v Příbrami a Střední odborné škole v Mnichově. Věkové rozmezí u oslovených respondentů bylo od 16-22 let.

Jedna část výzkumu proběhla na VOŠ a SOŠ Březnice, Rožmitálská 340, okres Příbram. Na škole se vyučují: obory 41-41-M/001 – agropodnikání, 26-47-M/001 – výpočetní technika, 75-41-M/003 – sociální péče. Ve školním roce 2010/2011 má škola evidováno 265 žáků. Bylo osloveno 36 žáků.

Druhá část výzkumu se uskutečnila v Integrované střední škole Příbram, ul. Gen. R. Tesaříka č. 119, okres Příbram. Škola zajišťuje vedle učebních oborů i výuku v oboru: hotelnictví a turismus, obchodník, oděvnictví, společné stravování, provoz obchodu. Celková kapacita školy je 850 žáků. Zde bylo osloveno 107 žáků.

Třetí část výzkumu byla provedena v Německé spolkové republice, v Bavorsku na Státní střední škole v Mnichově, ulice Riesstr.36, Mnichov. Škola zajišťuje výuku oborů: prodavač v průmyslu, obchodník – kancelářská komunikace. Celková kapacita školy je cca 2000 žáků. Na této škole bylo osloveno 48 žáků.

Návratnost dotazníků na všech školách byla 100%, protože nikdo z respondentů neodmítl dotazník odevzdat. V naší současné uspěchané době plné změn jsem byla velmi spokojena s počtem navrácených dotazníků.

Pro charakteristiku zkoumaného souboru jsou důležité údaje o rodinném zázemí, které jsou uvedeny v tabulce č.5.1. a č.5.2. Porovnávají rodinné zázemí dotazovaných žáků s bydlištěm ve městě a na vesnici.

5.5 Zpracování dotazníků

Odpovědi v dotaznících byly převedeny do datové tabulky v programu Microsoft Excel. Každý dotazník vytvořil soubor dat na jedné řádce datové tabulky. Kombinací seřídění podle různých kritérií a vhodně volenými filtry byly získány jednotlivé souhrnné údaje.

Dotazník č.1 byl hodnocen jednotlivě po otázkách. Pro analýzu jednotlivých hypotéz byl vybrán vždy soubor několika tematicky souvisejících otázek.

V tabulkách a grafech jsou u všech otázek znázorněny rozdíly mezi:

- a) chlapci a dívkami – jeden faktor
- b) školami - jeden faktor
- c) bydlištěm na venkově nebo ve městě - jeden faktor
- d) podrobně mezi chlapci a dívkami na jednotlivých školách – dva faktory

Vzhledem k tomu, že v jednotlivých kategoriích nebyl stejný počet respondentů, jsou výsledky vyjádřeny i v procentech.

Druhý dotazník byl hodnocen jako celek.

Odpovědi jsou skórovány podle následujícího klíče:

- a) ano – 2 body
- b) ne – 0 bodů
- c) občas – 1 bod

Bylo možno získat maximálně 20 bodů.

Z dosažených bodů byl vytvořen průměr.

5.6 Analýza výsledků

Porovnání rodinného zázemí

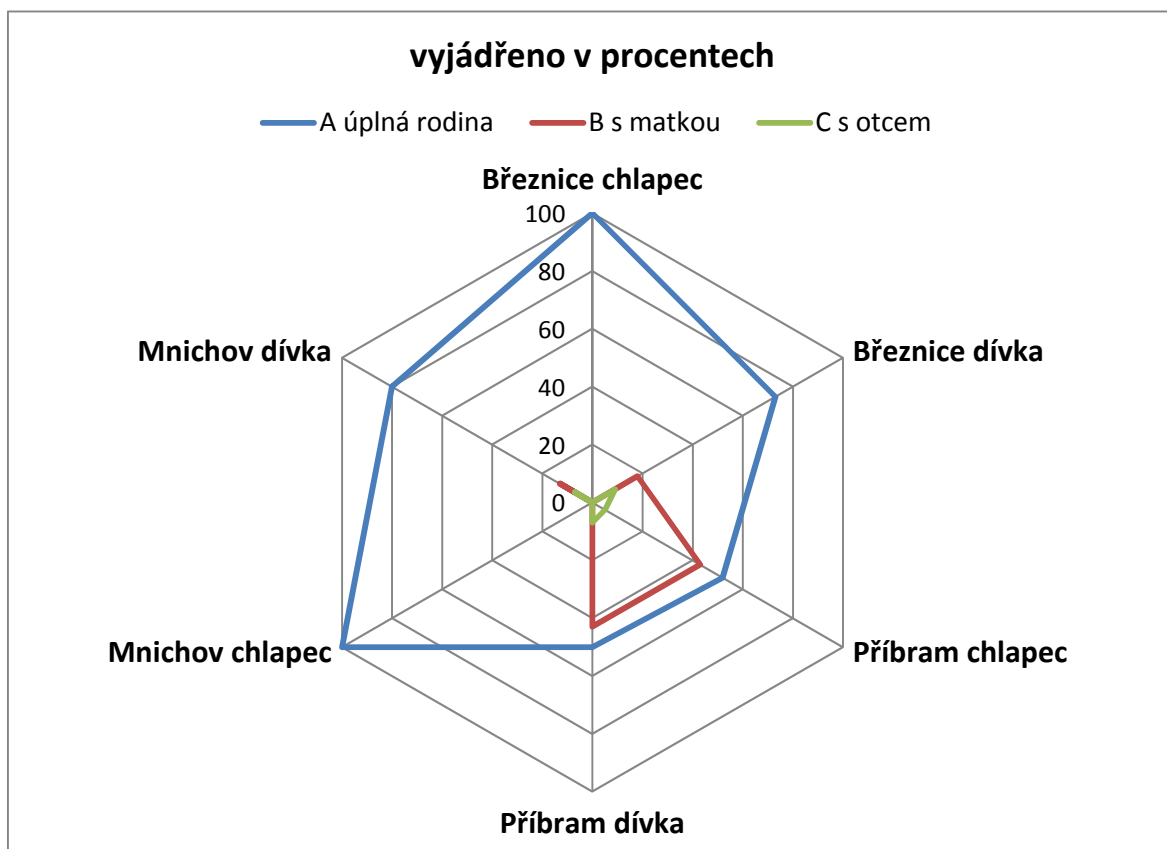
Hodnocena otázka 1

Otázka č.1

- a) žiji v úplné rodině
- b) žiji s matkou
- c) žiji s otcem

Graf 5.1

Vyhodnocení otázky č. 1: Porovnání rodinného zázemí ve městě

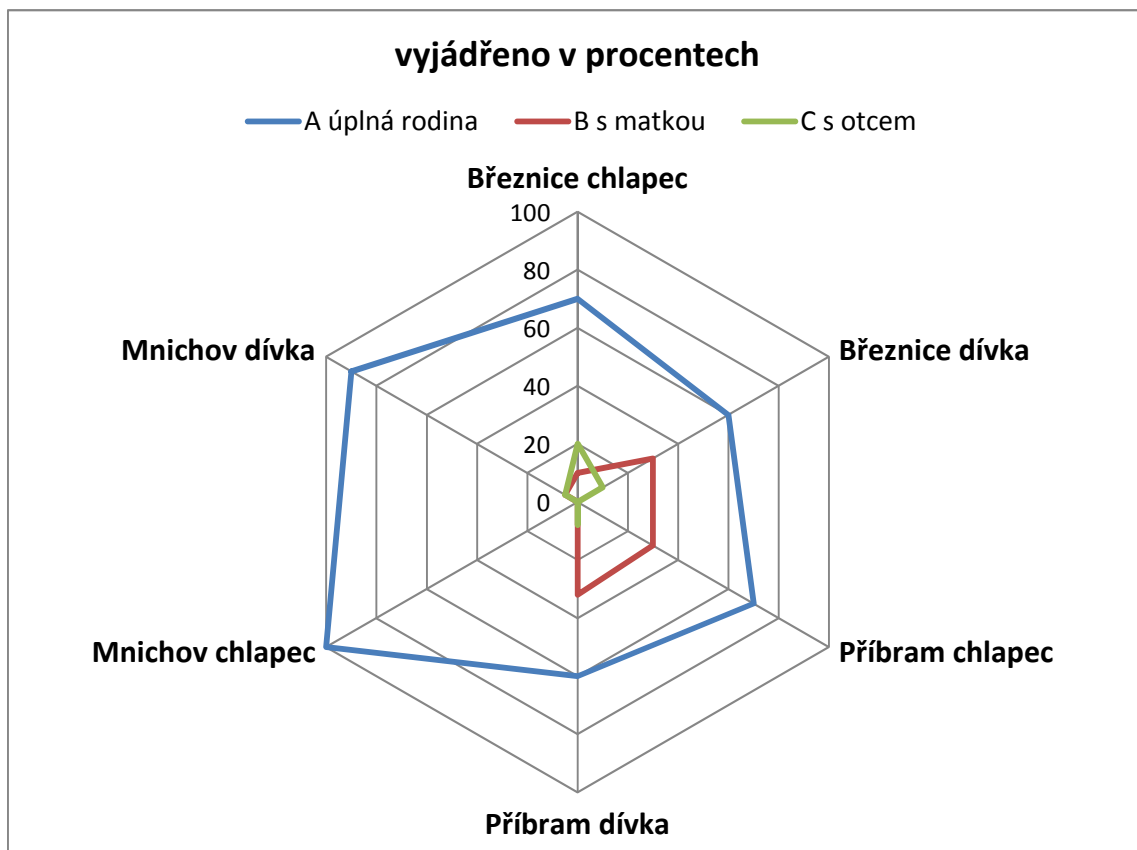
Tabulka 5.1

Vyhodnocení otázky č. 1: Porovnání rodinného zázemí ve městě

Města Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
A úplná rodina	100	73	52	50	100	80
B s matkou	0	18	43	43	0	13
C s otcem	0	9	5	7	0	7

Graf 5.2

Vyhodnocení otázky č. 1: Porovnání rodinného zázemí na vesnici

Tabulka 5.2

Vyhodnocení otázky č. 1: Porovnání rodinného zázemí na vesnici

Vesnice Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
A úplná rodina	70	60	70	61	100	91
B s matkou	10	30	30	32	0	5
C s otcem	20	10	0	8	0	5

Překvapující byla stejná odpověď u chlapců navštěvující střední školu v Březnici a u chlapců ze střední školy v Mnichově, bydlící ve městě, kdy 100% žije v úplné rodině. Chlapci z města navštěvující příbramskou střední školu odpověděli, že 52% žije v úplné rodině. Dívky z města navštěvující školu v Březnici a Mnichově se vyskytl nepatrný rozdíl, v průměru 76% žijí v úplné rodině. Naprosto shodná byla odpověď u dotazovaných žáků (chlapci a dívky) z města ze školy v Příbrami, kdy 43% žije s matkou. U žáků bydlících na vesnici byla shodná odpověď u respondentů z Březnice a Příbrami, 70% chlapců žije v úplné rodině a 60% dívek žije rovněž v úplné rodině. Chlapci z mnichovské školy bydlící na vesnici žijí v 100% v úplné rodině a dívky z mnichovské střední školy žijí v úplné rodině v 91%.

Rodina by měla být takovým bezpečnostním přístavem, kde se děti mohou spolehnout na rodiče a rodiče se mohou spolehnout na své děti. V každé rodině se vyskytne několik problematických situací, ve kterých by se děti měly naučit řešit problémy, získávat tak odolnost vůči zklamání a stresu. Také si myslím, že je v rodině důležitá spolupráce všech členů rodiny. I dnes výchova dětí je věcí stále osobní a nedá se nahradit věcmi, zážitky, které by rodiče svým dětem zprostředkovali pomocí komunikačních prostředků. Pro většinu dětí znamená rodina důležité zázemí, starostlivost a oporu.

Hypotéza 1:

Vyšší osobní vnímanou účinnost budou mít žáci, se kterými rodiče tráví více času a čas strávený s dětmi kvalitněji využívají.

Problémem se týkající otázky: 2,5,6,7,11,12,13

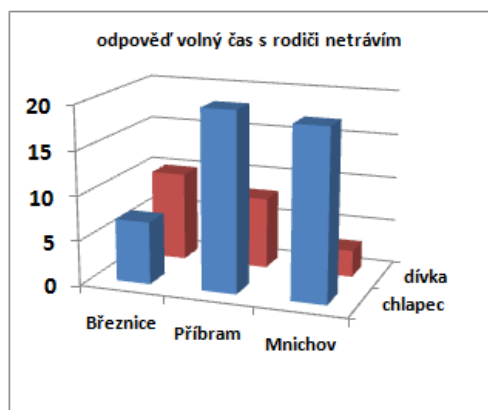
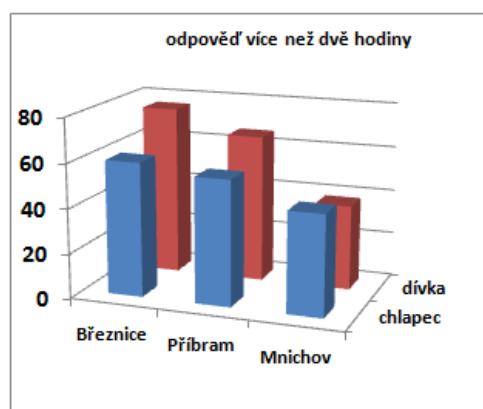
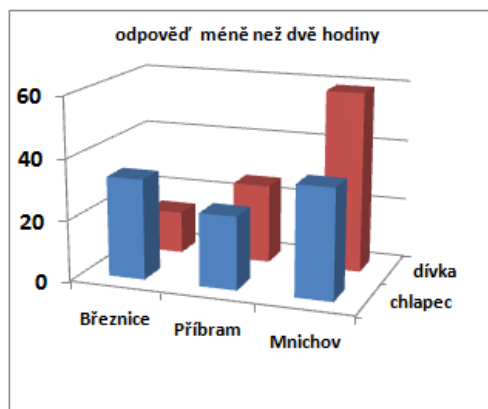
Otázka č.2.

Kolik volného času trávím s rodiči?

- a) méně než dvě hodiny denně
- b) více než dvě hodiny denně
- c) volný čas s rodiči netrávím

Graf 1.1

Vyhodnocení otázky č. 2: Kolik volného času trávím s rodiči? (vyjádřeno v procentech)

Tabulka 1.1

Vyhodnocení otázky č. 2: Kolik volného času trávím s rodiči?

Četnost odpovědí	A méně než dvě hodiny		B více než dvě hodiny		C volný čas s rodiči netrávím	
	absolutně	procenta	absolutně	procenta	absolutně	procenta
Chlapec	19	28	37	54	12	18
Dívka	42	34	73	59	8	7
Březnice	8	22	25	69	3	8
Příbram	27	25	67	63	13	12
Mnichov	26	54	19	40	3	6
Venkov	39	36	57	53	12	11
Město	22	27	54	65	7	8

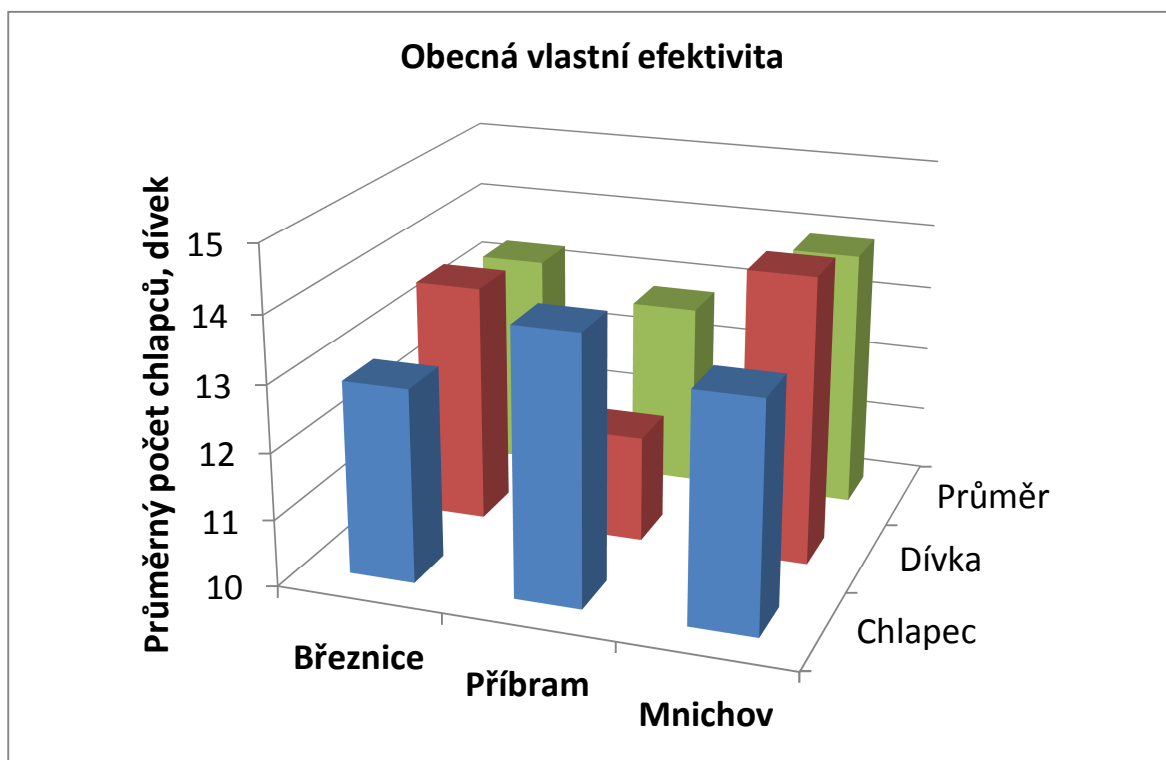
Tabulka 1.2

Procentuální vyjádření času stráveného s rodiči u chlapců a dívek studujících na různých školách

Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
A méně než dvě hodiny	33	14	24	26	36	59
B více než dvě hodiny	60	76	56	66	45	38
C volný čas s rodiči netrávím	7	10	20	8	19	3

Graf 1.3

Obecná vlastní efektivita, souhrn průměrů graficky vyjádřen bodovým hodnocením

Tabulka 1.3

Souhrnná průměrová tabulka, obecná vlastní efektivita

	Březnice	Příbram	Mnichov
Chlapec	12,9	14	13,4
Dívka	13,6	11,6	14,3
Průměr	13,3	12,8	13,9

Souhrnnou analýzou bylo zjištěno, že mezi chlapci a dívkami byl minimální rozdíl. Dívky ze střední školy v Mnichově dosáhly nejvyšší osobní efektivity a 59% tráví s rodiči méně než dvě hodiny volného času. Více než dvě hodiny denně volného času tráví 38 % a volný čas s rodiči netráví 3 % dívek. Dívky ze střední školy v Březnici tráví ze 14 % s rodiči méně než dvě hodiny, 76 % více než dvě hodiny a volný čas s rodiči netráví dívky z 10 %. Žákyně ze střední školy v Příbrami dosáhly nižší osobní efektivity a tráví 26 % volného času tj. méně než dvě hodiny, 66 % více než dvě hodiny denně a 8 % dívek s rodiči volný čas s rodiči netráví vůbec.

Chlapci ze střední školy v Příbrami dosáhli vyšší efektivity a méně než dvě hodiny denně tráví 24 % více než dvě hodiny 56 % a volný čas s rodiči netráví 20 %. V porovnání s respondenty z Mnichova, kteří tráví 36 % méně než dvě hodiny s rodiči denně, 45 % více než dvě hodiny a volný čas s rodiči netráví 19 % chlapců. Chlapci z březnické školy tráví 33 % méně než dvě hodiny, 60 % více než dvě hodiny denně a 7 % volný čas s rodiči netráví.

Z šetření této otázky vyplynulo, že dívky z Mnichova a chlapci z příbramské školy dosáhli nejvyšší osobní efektivity, ale dívky tráví nejméně volného času s rodiči. Naproti tomu dotazovaní chlapci z Příbrami tráví více než dvě hodiny denně volného času s rodiči.

Při porovnání mezi jednotlivými školami tráví dotazované dívky z českých škol více volného času s rodiči než dívky z německé školy a v porovnání u dotazovaných chlapců jsou výsledky podobné.

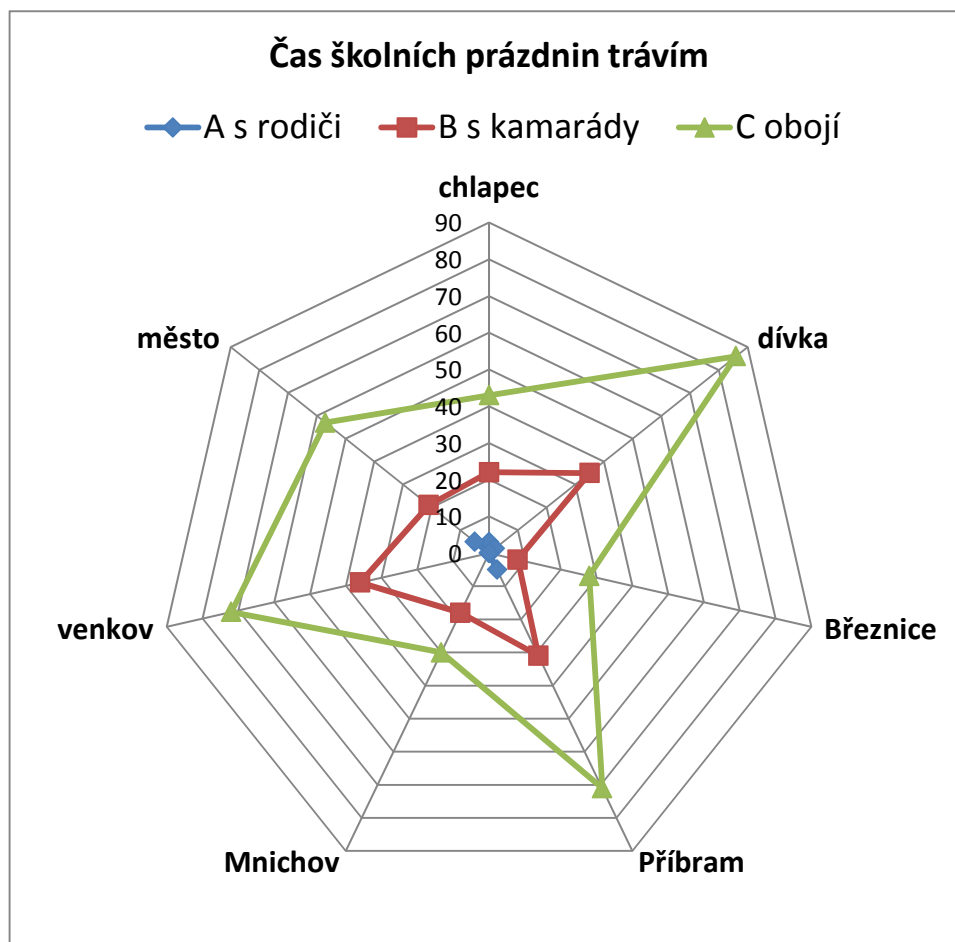
Otázka č.5.

Čas školních prázdnin trávím:

- a) s rodiči
- b) s kamarády
- c) obojí

Graf 1.4

Vyhodnocení otázky č. 5: Čas školních prázdnin trávím (vyjádřeno v absolutních hodnotách)

Tabulka 1.4

Vyhodnocení otázky č. 5: Čas školních prázdnin trávím

Četnost odpovědí	A s rodiči		B s kamarády		C obojí	
	absolutně	procenta	absolutně	procenta	absolutně	procenta
chlapec	3	4	22	32	43	63
dívka	2	2	35	28	86	70
Březnice	0	0	8	22	28	78
Příbram	5	5	31	29	71	66
Mnichov	0	0	18	38	30	63
venkov	0	0	36	33	72	67
město	5	6	21	25	57	69

Tabulka 1.5**Procentuální vyjádření času, jak tráví prázdniny chlapci a dívky studujících na různých školách**

Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
A s rodiči	0	0	7	3	0	0
B s kamarády	33	14	27	30	50	33
C obojí	67	86	66	67	50	67

Podrobné výsledky z následující otázky ukázaly, že nebyly mezi studenty jednotlivých škol velké rozdíly. Čas školních prázdnin tráví respondenti ve věku 16 – 22 let s kamarády a rodiči stejně, co se týče chlapců a dívek z venkova i města vyšel minimální rozdíl. Březničtí žáci tráví čas prázdnin s rodiči a kamarády 78%, příbramští 66% a žáci z Mnichova 63%.

Otázka č. 6

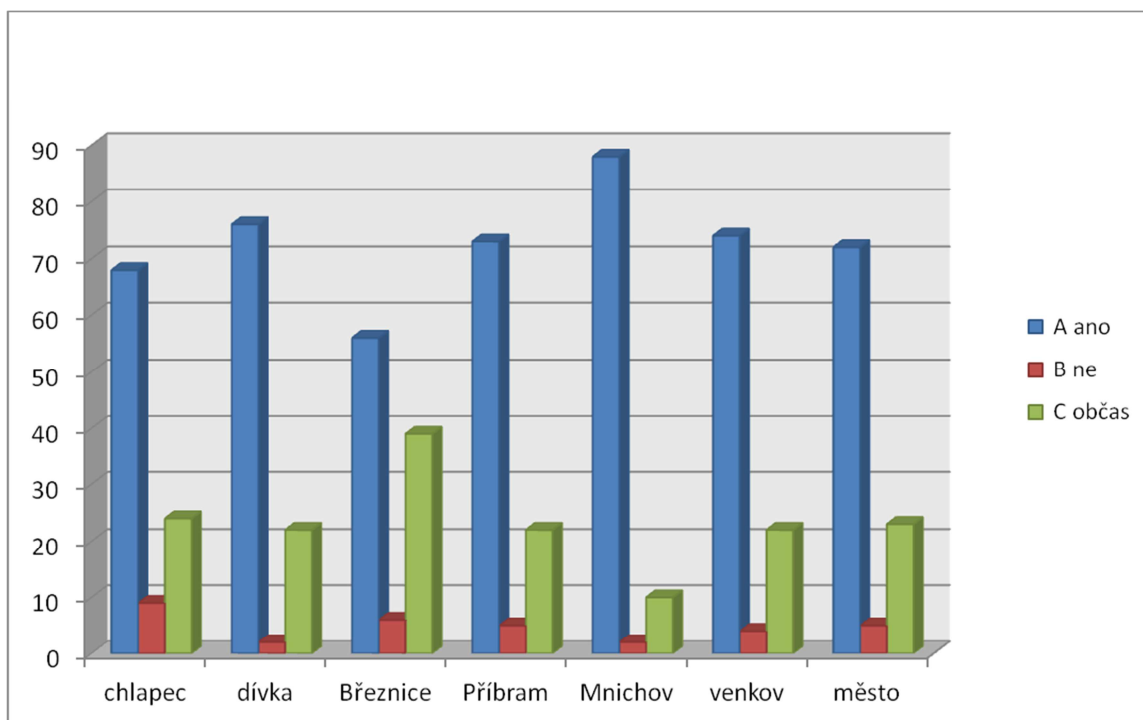
Často se spolu (s rodiči, v rodině) smějeme, máme dobrou náladu:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

Graf 1.6a

Vyhodnocení otázky č. 6 vyjádřeno v procentech: Často se spolu (s rodiči, v rodině) smějeme, máme dobrou náladu

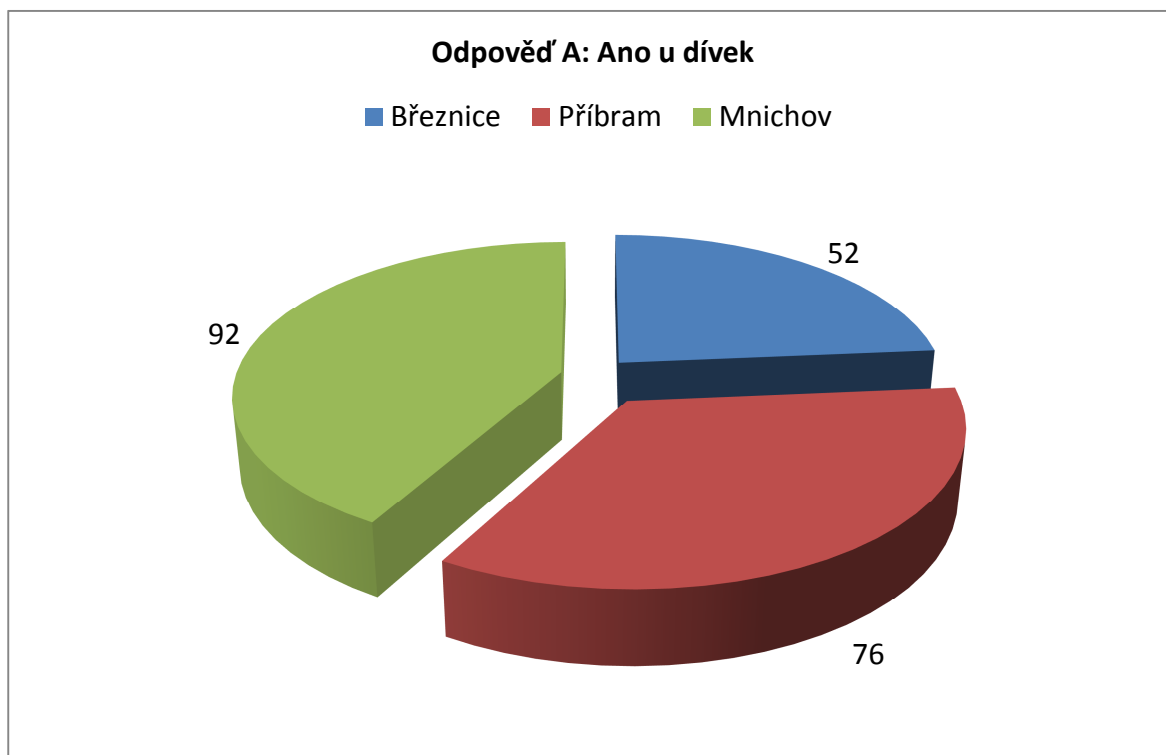
Tabulka 1.6

Vyhodnocení otázky č. 6: Často se spolu (s rodiči, v rodině) smějeme, máme dobrou náladu

Četnost odpovědí	A ano		B ne		C občas	
	absolutně	procenta	absolutně	procenta	absolutně	procenta
chlapec	46	68	6	9	16	24
dívka	94	76	2	2	27	22
Březnice	20	56	2	6	14	39
Příbram	78	73	5	5	24	22
Mnichov	42	88	1	2	5	10
venkov	80	74	4	4	24	22
město	60	72	4	5	19	23

Graf 1.6b

Vyhodnocení otázky č. 6 vyjádřeno v procentech: Často se spolu (s rodiči, v rodině) smějeme, máme dobrou náladu

Tabulka 1. 7

Procentuální vyjádření času, zda se v rodině často společně smějí u chlapců a dívek studujících na různých školách

Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
A ano	60	52	68	76	75	92
B ne	7	5	10	2	8	0
C občas	33	43	22	23	17	8

Výzkum prokázal, že celkem 88% dotazovaných z Mnichova se s rodiči směje a má dobrou náladu, 73% dotazovaných z Příbrami a 56% respondentů z Březnice. Analýzou srovnání mezi venkovem a městem nebyly zjištěny rozdíly. Nejvyšší rozdíly byly

zaznamenány u dívek z mnichovské školy, které mají s rodiči dobrou náladu v 92% a naproti tomu dívky z březnické školy dosáhly pouze 52%.

Otázka č.7

Když plánujeme doma dovolenou, nebo co dělat o víkendu, berou rodiče ohled na mé návrhy, přání:

- a) ano   b) ne   c) občas

Tabulka 1.8

Vyhodnocení otázky č. 7: Když plánujeme doma dovolenou, nebo co dělat o víkendu, berou rodiče ohled na mé návrhy, přání:

Četnost odpovědí	A ano		B ne		C občas	
	absolutně	procenta	absolutně	procenta	absolutně	procenta
chlapec	40	59	11	16	17	25
dívka	56	46	17	14	50	42
Březnice	17	47	7	19	12	34
Příbram	52	49	15	14	40	37
Mnichov	27	56	6	13	15	31
venkov	52	48	18	17	38	35
město	44	53	10	12	29	35

Tabulka 1.9

Procentuální vyjádření rodin, kde rodiče při plánování dovolené nebo víkendu berou ohled na přání dětí u chlapců a dívek studujících na různých školách

Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
A ano	67	33	59	42	50	58
B ne	27	14	12	15	17	11
C občas	7	52	29	42	33	31

Pokud rodiče plánují společnou dovolenou, víkend s dětmi, berou v 56% rodiče dotazovaných z Mnichova ohled i na přání svých dětí a v průměru 48% rodiče

dotazovaných českých žáků. V průměru 15% u všech respondentů neberou rodiče ohled na přání dětí. Mezi venkovem a městem byl zjištěn nepatrný rozdíl.

Otázka č.11

Vyčítají mi, že jsem je zklamal/a/:

a) ano   b) ne   c) občas

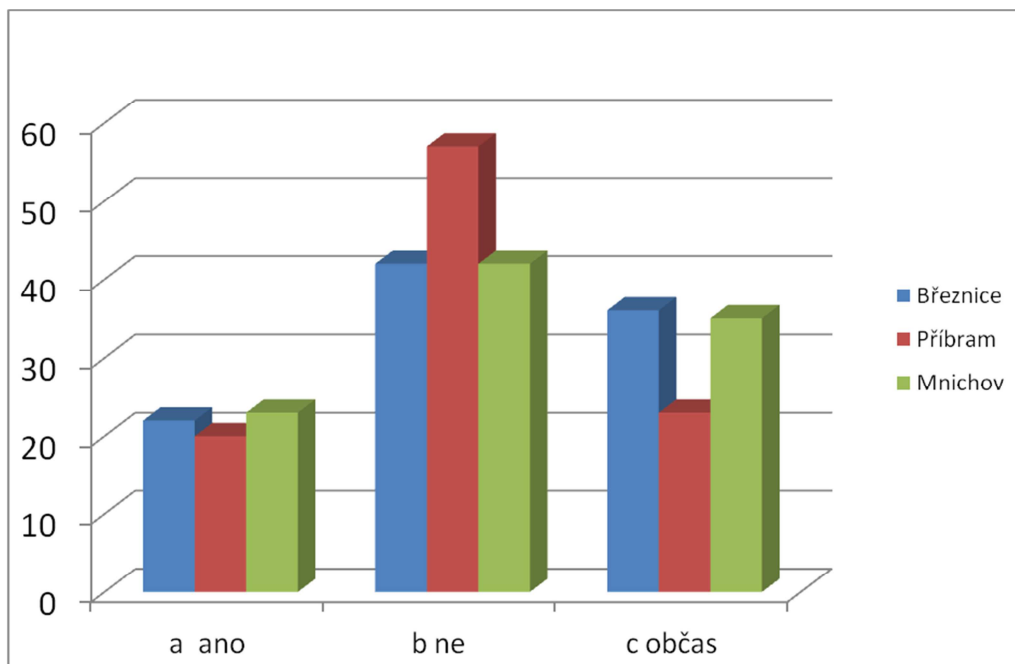
Tabulka 1.10

Vyhodnocení otázky č. 11: Vyčítají mi, že jsem je zklamal/a/:

Četnost odpovědí	A ano		B ne		C občas	
	absolutně	procenta	absolutně	procenta	absolutně	procenta
chlapec	15	22	33	49	20	29
dívka	25	20	63	51	35	28
Březnice	8	22	15	42	13	36
Příbram	21	20	61	57	25	23
Mnichov	11	23	20	42	17	35
venkov	24	22	57	53	27	25
město	16	19	39	47	28	34

Graf 1.11

Procentuální vyjádření počtu rodičů, kteří vyčítají, že je děti zklamaly u chlapců a dívek studujících na různých školách

Tabulka 1.11

Procentuální vyjádření počtu rodičů, kteří vyčítají, že je děti zklamaly u chlapců a dívek studujících na různých školách

Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
A ano	27	19	20	20	25	22
B ne	33	48	59	56	33	44
C občas	40	33	22	24	42	33

Podle odpovědí dotazovaných na příbramské škole 57% rodičů nevyčítá svým dětem, že je zklamala, dotazovaní v Březnici a Mnichově odpověděli stejně, že 42% rodičů svým dětem nevyčítá, že je zklamaly. V porovnání chlapec a dívka se vyskytly jen minimální rozdíly, stejně tak jako u dotazovaných žáků z venkova a města.

Otázka č.12

Často mluví (rodiče) o mých chybách:

a) ano   b) ne   c) občas

Tabulka 1.12

Vyhodnocení otázky č. 12 Často mluví (rodiče) o mých chybách:

Četnost odpovědí	A ano		B ne		C občas	
	absolutně	procenta	absolutně	procenta	absolutně	procenta
chlapec	16	24	25	37	27	40
dívka	21	17	49	40	53	43
Březnice	9	25	14	39	13	36
Příbram	23	21	42	39	42	39
Mnichov	4	8	19	40	25	52
venkov	21	19	42	39	45	42
město	15	18	33	40	35	42

Tabulka 1.13

Procentuální vyjádření rodin, kde rodiče často mluví o mých chybách u chlapců a dívek studujících na různých školách

Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
A ano	27	25	24	20	17	8
B ne	33	40	41	38	25	43
C občas	40	35	34	42	58	49

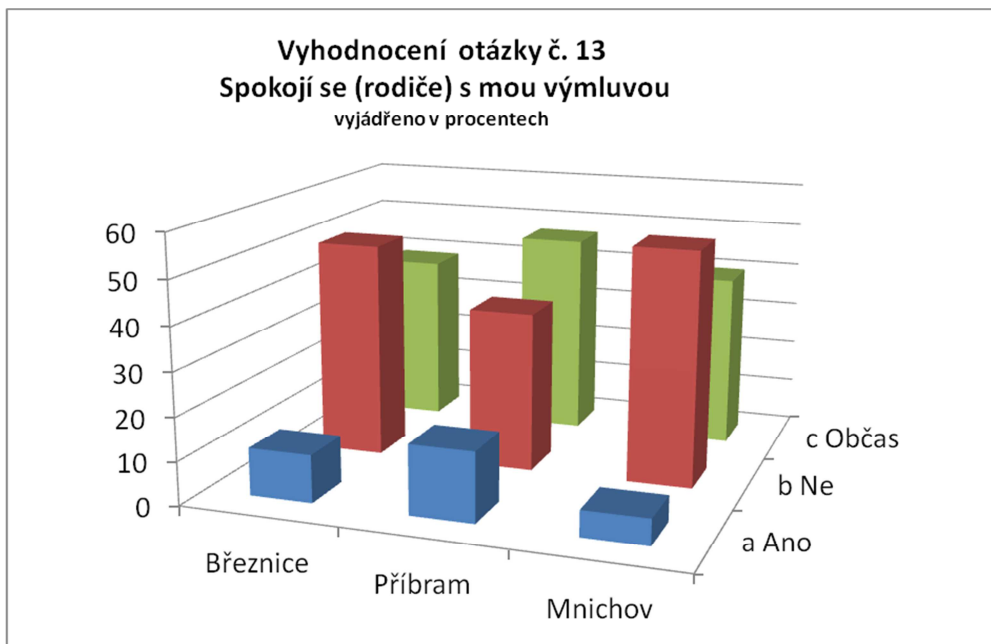
Při vyhodnocení této otázky se vyskytly jen velmi nepatrné rozdíly při celkovém porovnání. Všichni respondenti se shodli, že v 40 % rodiče nemluví o jejich chybách a v dalších 40% (dotazovaných z českých škol) o nich mluví pouze občas. Rodiče u dotazovaných respondentů z Mnichova v 52 % mluví o chybách svých dětí.

Otázka č.13

Spokojí se (rodiče) s mou výmluvou, i když jde o něco vážného:

- a) ano   b) ne   c) občas

Vyhodnocení otázky č. 13: Spokojí se (rodiče) s mou výmluvou, i když jde o něco vážného

Tabulka 1.14

Vyhodnocení otázky č. 13: Spokojí se (rodiče) s mou výmluvou, i když jde o něco vážného

Četnost odpovědí	A ano		B ne		C občas	
	absolutně	procenta	absolutně	procenta	absolutně	procenta
chlapec	12	18	23	34	33	49
dívka	12	10	61	50	50	40
Březnice	4	11	18	50	14	39
Příbram	17	16	40	37	50	47
Mnichov	3	6	26	54	19	40
venkov	19	18	44	41	45	42
město	5	6	40	48	38	46

Tabulka 1.15

Procentuální vyjádření rodin, kde se rodiče spokojí s výmluvou, i když jde o něco vážného u chlapců a dívek studujících na různých školách

Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
A ano	13	10	22	12	8	6
B ne	60	43	20	48	50	56
C občas	27	48	59	39	42	39

Z 54% dotazovaných na mnichovské škole odpovědělo – ne, což vidím pozitivně. U dotazovaných v Příbrami 37% a 50% dětí z Březnice odpovědělo, že se rodiče nespokojí s výmluvou, i když jde o něco závažného. Mezi žáky z venkova a žáky z města není velký rozdíl, ale naopak mezi chlapci a dívkami se vyskytl rozdíl u dané odpovědi, kdy chlapci odpověděli 34% a dívky 50% ne.

Hypotéza 2:

Žáci s vyšší vnímanou účinností budou mít vyšší úspěch v akademických znalostech – známky.

Hodnocena otázka 15

Jakou jsi měl/a/ poslední známku na vysvědčení:

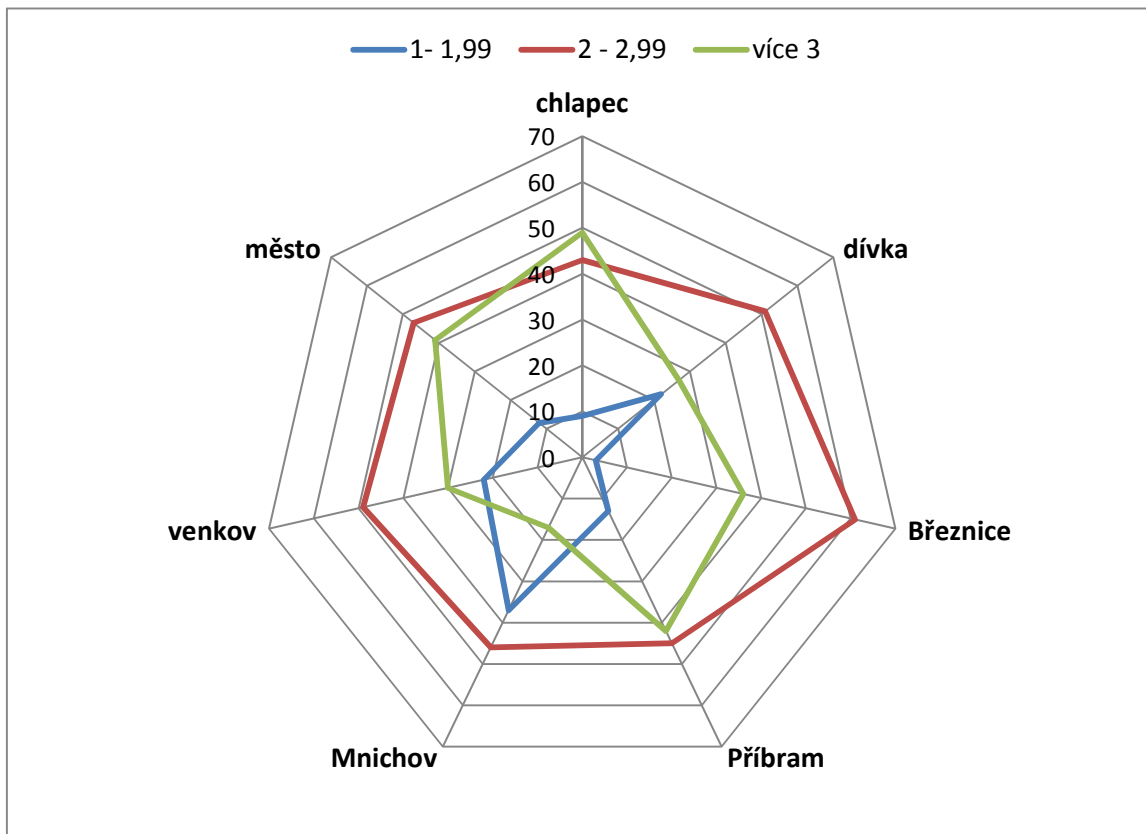
- a) z matematiky
- b) z českého jazyka
- c) z odborného předmětu

Známky jsem vyhodnotila průměrem v následujících tabulkách.

Graf 2.1

Vyhodnocení otázky č. 4: Jakou jsi měl/a/ poslední známku na vysvědčení:

Tabulka 2.1

Vyhodnocení otázky č. 4: Jakou jsi měl/a/ poslední známku na vysvědčení:

Četnost odpovědí	1- 1,99		2 - 2,99		více 3	
	absolutně	procenta	absolutně	procenta	absolutně	procenta
chlapec	6	9	29	43	33	49
dívka	27	22	63	51	33	27
Březnice	1	3	22	61	13	36
Příbram	14	13	48	45	45	42
Mnichov	18	37	22	46	8	17
venkov	23	22	53	49	32	30
město	10	12	39	47	34	41

Tabulka 2.2

Procentuální vyjádření průměru známek u chlapců a dívek studujících na různých školách

Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
1 – 1,99	7	0	10	15	8	47
2 – 2,99	40	76	41	47	50	44
více než 3	38	34	49	61	42	25

Dotazované žákyně z mnichovské školy, které dosáhly nejvyšší osobní efektivity má 47% průměr známek z hlavních předmětů mezi 1 – 1,99. Naproti tomu chlapci z příbramské školy s vyšší osobní efektivitou dosáhli 49 % při průměru známek více než 3. V porovnání s respondenty bydlících ve městě a na venkově se vyskytl velmi nepatrný rozdíl. Rozdíl se vyskytl u žáků ze střední školy v Březnici, kde má 61% adolescentů průměr známek 2 – 2,99 (dívky 76 % a chlapci 40%).

Tabulka 2.3

Souhrnná průměrová tabulka, obecná vlastní efektivita

	Březnice	Příbram	Mnichov
Chlapec	12,9	14	13,4
Dívka	13,6	11,6	14,3
Průměr	13,3	12,8	13,9

Hypotéza 3:

Děti z venkova tráví více času s rodiči než děti ve městě.

Problémem se týkající otázky: 2,3

Otázka č. 2

Kolik volného času trávím s rodiči:

- méně než 2 hodiny denně
- více než 2 hodiny denně
- volný čas s rodiči netrávím

Údaje pro vyhodnocení jsou uvedeny v tabulkách 1.1,1.2.

Analýzou všech odpovědí bylo zjištěno, že děti z dotazovaných českých škol tráví více volného času s rodiči a to více než dvě hodiny denně. Březničtí v 69%, příbramští v 63% a mnichovští žáci tráví s rodiči méně než dvě hodiny denně v 54%. Volný čas s rodiči netráví celkově 8% městských dětí a 11% dětí z venkova.

Otázka č. 3

Více času trávím s:

- a) s matkou
- b) s otcem
- c) s kamarády

Tabulka 3.1

Vyhodnocení otázky č. 3: S kým trávím více času

Četnost odpovědí	A s matkou		B s otcem		C s kamarády	
	absolutně	procenta	absolutně	procenta	absolutně	procenta
chlapec	13	19	10	15	45	66
dívka	36	29	4	3	83	67
Březnice	12	33	1	3	23	64
Příbram	29	27	11	10	67	63
Mnichov	8	17	2	4	38	79
venkov	25	23	7	6	76	70
město	24	29	7	6	52	65

Tabulka 3.2

Procentuální vyjádření času u chlapců a dívek studujících na různých školách

Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
A s matkou	20	43	17	33	25	14
B s otcem	7	0	20	5	8	3
C s kamarády	73	57	63	62	67	83

Výzkum prokázal, že 70% dotazovaných z venkova tráví více času s kamarády a z města 65% dotazovaných. Nejvíce volného času s kamarády tráví dívky z Mnichova v 83

%, chlapci z Březnice v 73% a chlapci z Mnichova v 67%. Mezi jednotlivými školami nebyl žádný rozdíl a mezi žáky z venkova a města také ne. Dospívající mládež tráví volný čas nejvíce s kamarády, jak ve městě, tak na venkově.

Hypotéza 4:

Rodiče mají zájem o to, co děti dělají a při problémech je podpoří.

K problému se vztahující otázky 9,10

Otázka č. 9

Rodiče mají zájem o to, co dělám:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

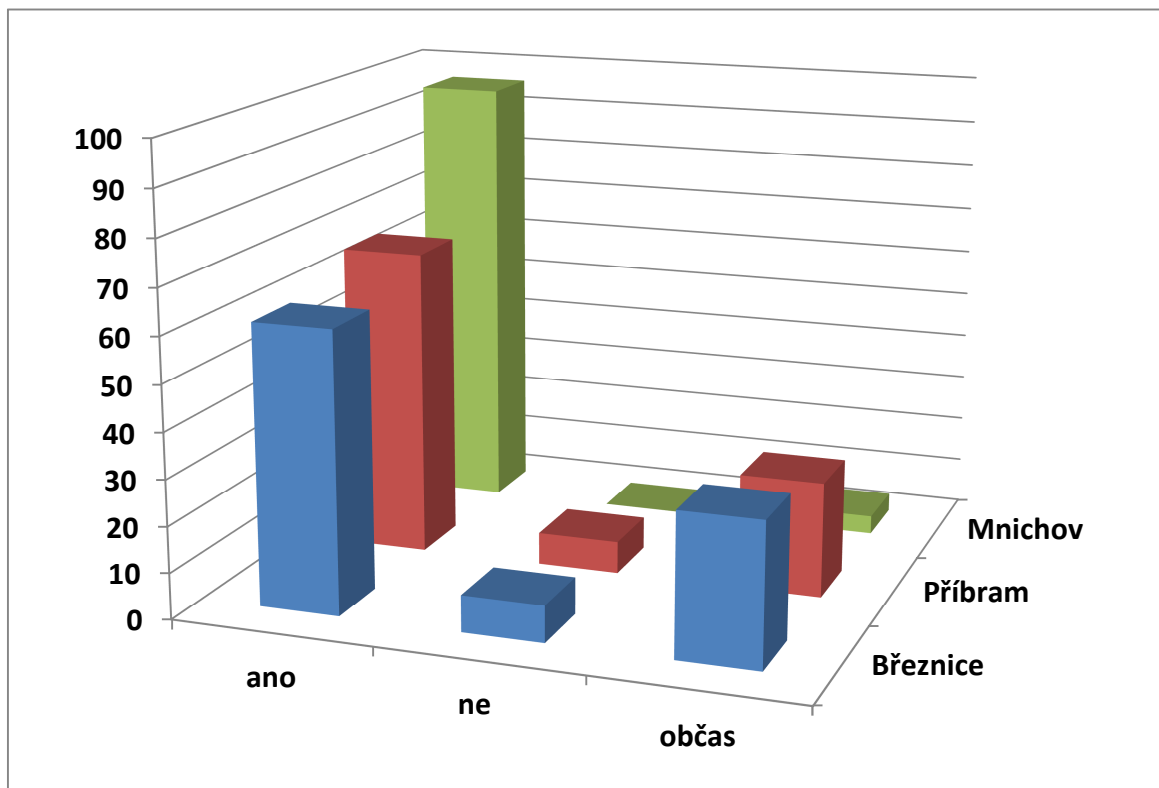
Tabulka 4.1

Vyhodnocení otázky č. 9: Rodiče mají zájem o to, co dělám

Četnost odpovědí	A ano		B ne		C občas	
	absolutně	procenta	absolutně	procenta	absolutně	procenta
chlapec	50	74	2	3	16	24
Dívka	90	73	9	7	24	20
Březnice	22	61	3	8	11	31
Příbram	72	67	8	7	27	25
Mnichov	46	96	0	0	2	4
Venkov	80	74	6	6	22	20
Město	60	72	5	6	18	22

Graf 4.2

Procentuální vyjádření zájmu rodičů, co děti dělají, studujících na různých školách

Tabulka 4.2

Procentuální vyjádření zájmu rodičů, co děti dělají, studujících na různých školách

Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
A ano	73	52	66	68	100	94
B ne	0	14	5	9	0	0
C občas	27	33	29	23	0	6

U této analýzy se vyskytly rozdíly mezi jednotlivými školami. Zajímavé je, že respondenti z mnichovské školy uvedli, že rodiče mají zájem o to, co dělají v 96%, respondenti ze střední školy v Příbrami uvedli 67% a dotazovaní na střední škole v Březnici odpověděli 61%. Při podrobnějším porovnání, mě překvapili dotazovaní žáci

z Mnichova. Všichni dotazovaní chlapci odpověděli, že jejich rodiče mají zájem o to, co dělají 100% a dívky z Mnichova v 94%. Mezi venkovem a městem nebyl rozdíl.

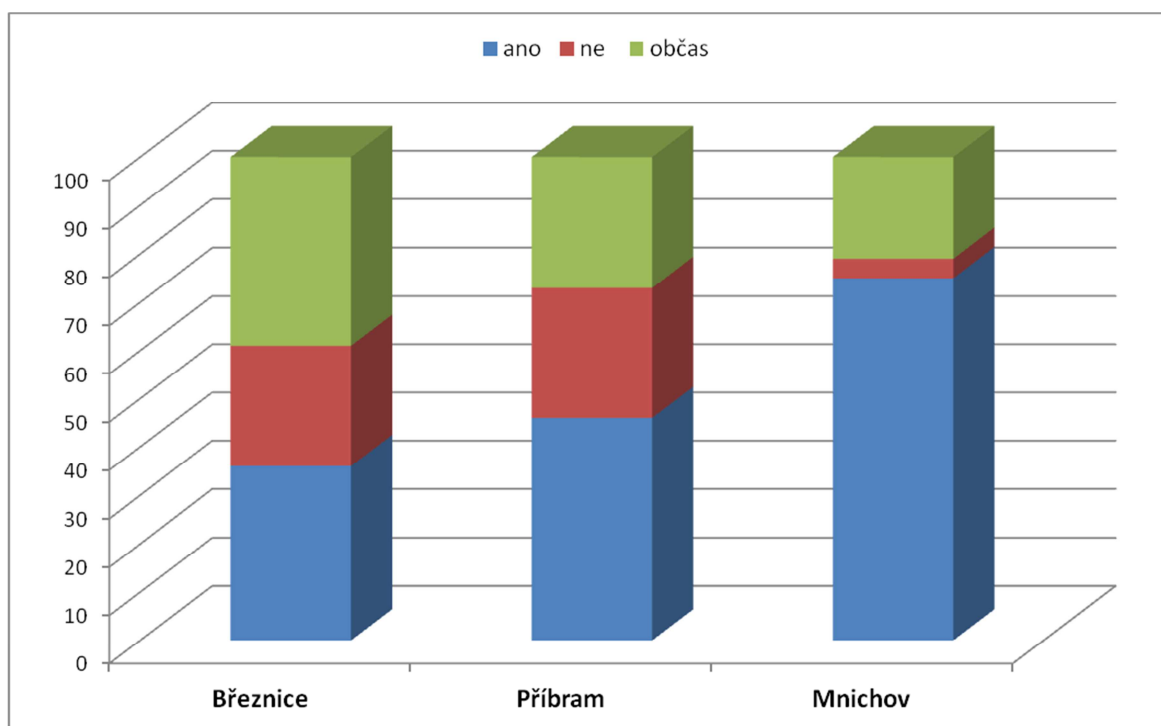
Otázka č. 10

Když se mi ve škole něco nepovede, tak mě rodiče povzbudí:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

Graf 4.3

Vyhodnocení otázky č. 10: Když se mi ve škole něco nepovede, tak mě rodiče povzbudí

Tabulka 4.3

Vyhodnocení otázky č. 10: Když se mi ve škole něco nepovede, tak mě rodiče povzbudí

Četnost odpovědí	A ano		B ne		C občas	
	absolutně	procenta	absolutně	procenta	absolutně	procenta
chlapec	37	54	14	21	17	25
dívka	61	50	26	21	36	29
Březnice	13	36	9	25	14	39
Příbram	49	46	29	27	29	27
Mnichov	36	75	2	4	10	21
venkov	60	56	20	19	28	26
město	38	46	20	24	25	30

Tabulka 4.4

Procentuální vyjádření povzbuzení rodičů, když se ve škole něco nepovede u chlapců a dívek studujících na různých školách

Procento (%)	Březnice		Příbram		Mnichov	
	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka
Odpověď A	33	38	54	41	83	72
Odpověď B	27	24	22	30	8	3
Odpověď C	40	38	24	29	8	25

Při celkovém zhodnocení otázky č. 10 podpoří rodiče své děti, pokud se jim něco nepovede nejvíce v Mnichově a to 75% a naopak nejméně v Březnici 36%. Žáky z Příbrami podpoří rodiče v 46%. Při podrobnější analýze povzbudí nejvíce své děti rodiče dotazovaných chlapců (83%) a dívek (72%) z Mnichova, dále pak rodiče příbramských žáků (chlapci 54% a dívky 41%).

5.7 Shrnutí výsledků

Hypotéza č.1

Vyšší osobní vnímanou účinnost budou mít žáci, se kterými rodiče tráví více času a čas strávený s dětmi kvalitněji využívají.

Po shrnutí veškerých odpovědí k otázkám, týkající se první hypotézy se vyskytly rozdíly u příbramských a německých žáků. Dotazovaní z příbramské školy dosáhli nižší osobní efektivity a tráví nejvíce volného času s rodiči (63%). Většina rodičů těchto žáků nevyčítá dětem, že je zklamaly (57%), ale mluví častěji o jejich chybách (21%) než rodiče u dotazovaných žáků z německé školy (8%). Pokud se jedná o plánování společné dovolené (49%), berou rodiče méně ohled na přání svých dětí než rodiče v Německu (56%). Dále je také zajímavé, že u příbramských žáků se rodiče spokojí s výmluvou častěji (16%), než rodiče německých dětí (6%). Rodiče mají zájem o to, co děti dělají (67%). Pokud spolu v rodině tráví vzájemně svůj volný čas, mají spolu dobrou náladu a smějí se v 73%. Respondenti z německé střední školy dosáhli vyšší osobní efektivity než příbramští a tráví méně času s rodiči (40%), to ale neznamená, že spolu vzájemně nekomunikují. Čas, který spolu vzájemně tráví, se snaží vzájemně využít, tím že spolu tráví například čas prázdnin, rodiče mají velký zájem o to, co děti dělají (96%). Když děti své rodiče nějak zklamou, nesnaží se jim to rodiče vyčítat (42%). Pokud se vyskytne nějaký problém, nespokojí se většinou jen s výmluvou, chtějí vědět příčinu. Dotazovaní z německé školy se velmi často s rodiči smějí a mají dobrou náladu (88%). Tady se potvrzuje kvalita společně stráveného času.

Myslím si, že není tak důležité, kolik volného času tráví děti se svými rodiči, ale důležitější je, jak ten čas společně využijí. Podrobnějším vyhodnocením z výše uvedených výsledků vyplývá, že dívky z Německa dosahující nejvyšší osobní vnímané účinnosti tráví nejméně času s rodiči, ale prožívají čas strávený s rodiči ve velmi dobré náladě, což svědčí zase o kvalitě stráveného času s rodiči. Z chlapců dosáhli nejvyšší osobní vnímané účinnosti příbramští respondenti, kteří tráví většinu volného času s rodiči. Dnešní dospívající mládež navštěvuje kulturní a sportovní akce převážně se svými vrstevníky, kamarády. Co se týče prázdnin, se většina z nich snaží svůj volný čas rozložit mezi své kamarády a rodiče. Je to stejné u dotazovaných žáků z českých škol (63%) a u žáků

z Německa (66%). Více než polovina respondentů odpověděla, že je u nich v rodině často dobrá nálada a společně se smějí, tzn., že si dobře rozumějí, což vidím jako pozitivní. Společně strávený čas dnešní mládeže s rodiči se prolíná do vzájemného porozumění. Po celkovém vyhodnocení otázek k této hypotéze vychází, že rodiče se snaží se svými dětmi komunikovat a chtějí s nimi trávit volný čas. Mladí lidé s vyšší úrovní vnímané osobní účinnosti komunikují častěji se svými rodiči. Ve většině případů rodiče nevyčítají svým dětem, že je zklamaly a nemluví o jejich chybách. Když děti prochází nějakou náročnou situací, většina rodičů jim vyjádří svou důvěru v jejich schopnosti, navrhne jiné možnosti. Pokud se jedná o něco vážného, rodiče se nespokojí s výmluvou. Výsledky ukazují, nejvíce u německých respondentů, že čím vyšší je vnímaná osobní účinnost, tím méně se rodiče spokojí s výmluvami svých dětí, chtějí vědět příčiny, důvody. Rodiče nechají své děti, aby se podílely na různých rozhodování o záležitostech rodiny – jak budou trávit prázdniny apod., berou ohled na přání a názory svých dětí a tak jim vyjadřují svůj respekt.

Všechny etapy výzkumu z předcházejících tabulek ukazují, že se stanovená první hypotéza se potvrdila nejvíce u dotazovaných žáků v Březnici. U žáků z Mnichova se stanovená hypotéza potvrdila částečně, žáci dosáhli vyšší vnímané účinnosti, ale tráví méně volného času s rodiči. Tento čas se snaží vzájemně kvalitně využít. Respondenti z Příbrami dosáhli naopak nižší vnímanou účinností a tráví s rodiči více volného času.

Hypotéza 2.

Žáci s vyšší vnímanou účinností budou mít vyšší úspěch v akademických znalostech – známky.

Žáci s vyšší vnímanou účinností aspirují na vyšší cíle, jsou vytrvalejší ve svém snažení, učení, jsou více přesvědčeni o svých schopnostech. Rozsah a povaha vnímané vlastní účinnosti prochází v průběhu dospívání a celého života změnami.

Prospěchově slabší děti potřebují častěji posílit sebevědomí, nejlépe od rodičů, nesmírně je to dále motivuje.

Analýzou výsledků vyplývá, že uvedená hypotéza se potvrdila. Podrobnějším rozborem především u dívek z Mnichova a dále u dívek z Březnice.

Hypotéza 3.

Děti z venkova tráví více času s rodiči než děti ve městě.

Výsledky ukázaly, že děti bydlící s rodiči ve městě spolu tráví více volného času než děti bydlící na venkově (byl zjištěn malý rozdíl). Dospívající mládež tráví volný čas nejvíce s kamarády, jak v Čechách, tak v Německu a nezáleží na tom, zda-li bydlí ve městě nebo na venkově. Hypotéza, která uváděla, že děti z venkova tráví více času s rodiči, se nepotvrdila.

Hypotéza 4.

Rodiče mají zájem o to, co děti dělají a při problémech je podpoří.

Analýzou se srovnání škol došlo k rozdílným výsledkům, kdy rodiče dotazovaných žáků z mnichovské školy podpoří a povzbudí své děti nejvíce (75%) a mají zájem o to, co děti dělají. Rodiče žáků z českých škol mají také zájem o to, co jejich děti dělají, ale když se jim ve škole něco nepovede, povzbudí je jen občas (46%). Pokud rodiče své děti při problémech podpoří, zvýší tak jejich sebedůvěru. Dítě se získanou zkušeností pak chápe lépe sebe a své okolí. Důsledným vedením dítěte ze zkušenosti, že chyby, momentální selhání, prohry nejsou katastrofou, vzniká zdravé sebevědomí. Uvedená hypotéza - rodiče mají o své děti zájem a podpoří je, se potvrdila především u adolescentů z Mnichova. U žáků z Březnice a u žáků z Příbrami částečně.

5.8 Analýza výzkumu, názor pedagogů

Pro srovnání a v rámci objektivitu, jsem oslovila 10 pedagogů uvedených středních škol v ČR a 10 pedagogů v SRN. Zajímá mne jejich názor, jak působí dnešní rodina na žáka. Z dotazovaných bylo 7 žen a 3 muži v ČR a průměrný věk 46 let. V SRN bylo osloveno 8 žen a 2 muži a průměrný věk 51 let. Dále byly učitelům položeny uvedené otázky a po jejich vyhodnocení jsem dospěla k následujícímu závěru.

1. Co podle vašeho názoru z rodiny ovlivňuje u žáků víru ve vlastní schopnosti, přesvědčení, o vlastní kompetenci?

Především jednotné působení, pokud možno obou rodičů, podpora zájmů žáka v jeho oblíbených činnostech, dostatek času na výchovu, diskuse rodičů a žáka o jeho možnostech, zájmech, úspěších. Naučit se dítěti naslouchat, podle možností ho motivovat.

2. Jaké pozitivní vlivy má dnešní rodina na osobnost žáka? V německém dotazníku byla zadaná otázka následovně: Jaké pozitivní vlivy má škola na osobnost žáka?

Podle pedagogů je složitost této otázky v současné době především v tom, že u více než poloviny žáků jsou rodiče rozvedeni, což i při nejlepší vůli obou rodičů zanechává na psychice dětí negativní vliv, dítě je vystaveno velkému stresu a potřebuje hodně času než se s danou situací vyrovná. Za hlavní pozitivum fungující rodiny je třeba považovat společné jednotné působení, výchovu, projev zájmu o školní výsledky dítěte, úspěchy, společné trávení volného času. Když se dítěti nedaří, snažit se ho pochopit, poradit, usměrnit, motivovat ho správným směrem, přesvědčit ho o pozitivě jeho vlastní osobnosti.

3. Jak si myslíte, že ovládají rodiče děti při plnění svých úkolů, při výběru dalšího studia, nebo při výběru pracovního zařazení?

Rodiče dítě ovlivňují, příkladem může být pozitivní motivace, respektive zjištění skutečných preferencí dítěte (nadání, zájmy). Přístup rodičů je velmi individuální. Rodič může dítě nasměrovat, ale rozhodnout by se mělo dítě samo. Je především potřebné, aby rodina měla vliv na vytváření pozitivních morálních zásad, chování, postojů, orientaci ve společnosti.

4. *Mnozí žáci mají ve škole problémy ne proto, že by nebyli schopni uspět, ale protože nezvládnou uvěřit, že na to mají. Do jaké míry si myslíte, že je žák ovlivňován rodiči?*

Většina učitelů se shodla, že dítě se nechá ovlivnit v mladším školním věku. V dospívání přicházejí vlivy ostatních spolužáků, kamarádů, party. Vytvoření zdravého sebevědomí je stále úkolem rodičů.

Nyní shrnutí odpovědí německých pedagogů.

Ad 1) Rodina má důležitý vliv na schopnosti přesvědčení a vlastní kompetenci dítěte (podporuje, nepodporuje). Vedle toho jsou důležité i sociální kontakty v rodině, pozitivní nebo negativní projevy. Učitelé si uvědomují, že rodiče jsou pod tlakem společnosti (např. ovlivňování příbuzenstvem, okolím, médii).

Ad 2) Škola nabízí možnosti najít a poznat své hodnoty, posílit sebevědomí. Dále škola zprostředkovává hodnoty, trénuje sociální kompetenci (ohleduplnost, schopnost vcítění, začlenění do společnosti), v pozitivním případě posiluje sebedůvěru. Předává vědomosti, podporuje samostatnost, schopnost pracovat v týmu, skupině, sociální chování, sebevědomí.

Ad 3) Rodiče vidí schopnosti svých dětí, mohou jim poradit, předat informace a vědomosti z vlastních zkušeností. Rodiče by měli být sami příkladem, ukázat jim, že mají o své dítě zájem a pomoci při důležitém rozhodnutí, diskutovat o pozitivních a negativních. Rozhodnutí při výběru dalšího studia, nebo povolání, ponechat na samotném dítěti.

Ad 4) Rodiče mají velký význam na osobnosti dítěte. Převážná část rodičů očekává od svého dítěte více, než samo může zvládnout. Rodiče kladou na dítě velké požadavky, nároky, které pak děti nezvládají, jsou přetíženi a následkem toho rebelují. Záleží zejména na věku žáka, neboť v mladších letech se nechají snadněji ovlivnit, později vliv od rodičů odpadá a žáci se nechají ovlivnit dnešní společností, kamarády. Děti by měli sami cítit, vědět, že jim rodiče věří, že dané úkoly zvládnou. Pozitivní myšlení je velmi důležité pro vlastní pocit.

6. Závěr

6.1 Závěr a diskuze

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala vzhledem do dnešní rodiny středoškolských žáků v rozmezí 16 – 22 let a soustředila se na klíčové aspekty v období vynořující se dospělosti, na vzájemnou komunikaci, vztahy v rodině a osobní vnímanou účinnost žáků. Bandura (1997) tvrdí, že při zkoumání osobní vlastní účinnosti záleží na situačních podmínkách, ne každý musí usuzovat o svých schopnostech obecně, naopak může do svých úvah zahrnout pouze vybrané oblasti. Je to „přesvědčení jedince, že dokáže úspěšně realizovat chování, které je potřebné k dosažení specifických cílů“. Vnímaná osobní účinnost se vztahuje k přesvědčení jedince o kontrole nad událostmi, o možnosti je ovlivňovat. Podle Stajkovic (2003) se „osobní účinnost vztahuje k přesvědčení jedince o jeho schopnostech mobilizovat kognitivní a motivační dispozice, potřebné k vykonání specifického úkolu v daném kontextu“. Na základě výsledků se podařilo úplně nebo alespoň částečně potvrdit většinu stanovených hypotéz. Ukázalo se, že vzájemné porozumění má vliv na vnímanou osobní účinnost. Jak uvádí Matoušek, rodiče jsou v dnešním světě uspěchaní, vytížení zaměstnáním, mají starosti se zajištěním rodiny po ekonomické stránce. Důležitým faktem je i věk dětí. Adolescenti vyhledávají většinou společnost svých kamarádů a vrstevníků a chtějí trávit svůj čas převážně s nimi. Také se stává, že rodiče chtějí se svými dětmi komunikovat, trávit s nimi více volného času, ale nesečkávají se vždy se zájmem o to. Čas, který rodiče svým dětem věnují, patří mezi velmi důležité faktory, znamená to, že rodiče sdílejí s dětmi jejich život. Výsledky ukázaly, že většina rodičů se s dětmi často směje a mají dobrou náladu, že si vypráví různé situace. To potvrzuje převážně kladné vztahy v rodině a úctu k rodičům. Celkově se potvrdilo, že nezáleží na tom, jaké množství času rodiče svým dětem věnují, ale hlavně na tom, jak ho s nimi prožijí. Jasně se projevil výsledek druhé hypotézy, souvislost vnímané osobní účinnosti a úspěch v akademických znalostech, známkách. Potvrdil se názor Bandury, že žáci s vyšší mírou vnímané vlastní účinnosti dovedou jednat tak, aby dosáhly svých cílů a záměrů v určité situaci nebo při plnění specifického úkolu. Sebejistí žáci očekávají dobré výsledky. Ti, kteří věří ve své studijní schopnosti, očekávají dobré známky a přesný opak platí o těch, kteří si nevěří. Žáci, kteří nevěří svým akademickým schopnostem, si představují jako svůj výsledek svou špatnou známku – a to ještě před zkouškou, nebo

nějakou písemnou prací. Pajares F. (2006) uvádí, že nezávisle na předchozích úspěších nebo schopnostech, pracují žáci s vysokou úrovní vnímané osobní účinnosti více, déle vydrží, nevzdávají se, když se ukáže obtíž, problém jsou optimističtější, méně úzkostní a mají více úspěchů. Studenti, kteří věří, že jsou schopni zvládat akademické úkoly, také na rozdíl od ostatních studentů častěji používají kognitivní a metakognitivní strategie (poznávací myšlení). Je zřejmé, že nejde jen o to, jak jsou adolescenti schopni, ale také o to jak si myslí, že jsou schopni. Domnívám se, že žáci s vyšší mírou osobní vlastní účinnosti jsou schopni tvrději a vytrvaleji na sobě pracovat a více si jít za svými cíli. Přesvědčení o vnímané osobní účinnosti obvykle podpoří výsledek, který očekává.

Podle Bandury (1997) lidé, kteří vnímají svou osobní účinnost jako nízkou, se s větší pravděpodobností nepokusí dosáhnout svého cíle nebo předčasně ve svém úsilí poleví a v důsledku toho neuspějí dobře nebo zcela zklamou. Naopak lidé s vysokou mírou vnímané osobní účinnosti se motivují a regulují své jednání tím, že si stanovují náročné cíle, kterých chtějí dosáhnout. Sociální vztahy adolescentů k dospělým se vyvíjejí v závislosti na tom, zda se už ekonomicky osamostatnily a na tom jak se k nim dospělí chovají. Jestliže jsou adolescenti ještě závislí na dospělých, jejich vztahy jsou často konfliktní, protože rodiče je obvykle považují jednou za dospělé, jednou za děti a podle toho se k nim chovají. Uznávají-li dospělí osobnost mladého člověka, umožňují-li mu projevit samostatnost, uplatňovat jeho ambice, respektují-li právo mladého člověka svobodně se rozhodovat, potom se vyvíjí mezi mládeží a dospělými kladný vztah. Je to vztah vzájemného respektování, vztah kamarádský. Adolescent si dospělého člověka váží a je mu nakloněn. Vysvětlení, argumenty a poučení přijímá, ale nesnáší podceňování, ironii, hrubé zacházení apod. Takové jednání dospělých prožívá jako urážku vlastního sebevědomí, vlastní osobnosti. Vztah vrstevníků se projevuje v kamarádských vztazích, které jsou v adolescenci hlubší a trvalejší. V rodině nacházejí žáci uspokojení svých základních potřeb, pochopení a ocenění. Žáci, jsou tímto prostředím formovány, získávají v rodině první životní zkušenosti. Pro každou rodinu je charakteristické určité chování, styl komunikace, zvyklosti, denní řád. V každé rodině je kladen důraz na jiné věci, každý z nás má jiný hodnotový systém. Přestože jsou mladiství formováni i jinými skupinami, např. vrstevníky (školní kolektivy, party, sportovní oddíly apod.), je rodina i v dnešním světě tím nejdůležitějším místem. Jen v rodině se člověk uvolní a dokáže být sám sebou. Pro

adolescenci je typické relativní dotvoření osobnosti mladého člověka. U mnohých se vyhraňují jejich charakterově volní vlastnosti - utváří se charakter, vyhraňují se vlastní názory a postoje, mnozí si vytyčují životní cíle a plány.

Zaměříme-li svou pozornost do budoucnosti, je jistě obtížné spekulovat, zda se rodina bude stávat stále významnější, sociální strukturou především z hlediska emocionálního a výchovného, vzhledem k celkovému snižování kvality mezilidských vztahů. Na otázky o smyslu života, o smyslu vlastní existence dává odpovědi nejčastěji rodina. Pro dospívajícího je rodina významná, především tím, že se od ní potřebuje osamostatnit, psychicky uvolnit, hledat sám sebe, formulovat vlastní životní filosofii, hodnotové orientace, postoje, porozumět sobě, dokázat být samostatný a uplatnit se mimo rodinu. I v této době oddělování se od rodiny, je význam rodiny velký a nezastupitelný.

7. Seznam použitých zdrojů

- BANDURA, Albert. *Sozial-kognitive Lerntheorie*. 1.vydání. Stuttgart: Klett – Cotta. 1979. 238s. ISBN 3-12-920511-X.
- BETTNEROVÁ, Betty Lou, LEWOVÁ, Amy. *Odvaha žít svůj život*. 1.vydání. Hradec Králové: Konfrontace. 1995. 99s. ISBN 80-901773-2-8.
- BLÁHA, Zdeněk. *Sebehodnocení v procesu rozvoje*. [online].Publikováno 30.04.2010 [cit 2011-07-16]. Dostupné z <http://www.dentelcare.cz/odbclan.asp?ctid=510&arid=1113>.
- BLATNÝ, Marek, a kol. *Psychologie osobnosti*. 1.vydání. Praha: Grada Publishing, a.s. 2010. 301 s. ISBN 978-80-247-3434-7.
- BLATNÝ, Marek, PLHÁKOVÁ, Alena. *Temperament, inteligence, sebepojetí*. 1.vydání. Brno: Psychologický ústav akademie věd a sdružení SCAN. 2003. 150 s. ISBN 80-86620-05-0.
- CARR-GREGG, Michael, SHALE, Erin. *Pubertáči a adolescenti*. 1.vydání. Praha: Portál, s.r.o. 2010. 197 s. ISBN 978-80-7367-662-9.
- ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1.vydání. Praha: Univerzita Karlova. 1993. 415 s. ISBN 80-7066-534-3.
- ČÁP, Jan, DYTRYCH Zdeněk. *Utváření osobnosti v náročných životních situacích*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství n.p. 1968.118 s.
- ČÁP, Jan, MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. 1. vydání. Praha: Portál, s.r.o. 2001. 665 s. ISBN 80-7178-463-X.
- Česko. Zákon č. 94/1963 Sb., ze dne 4.12.1963 *o rodině*, ve změně pozdějších předpisů.
- DE SINGLY, Francois. *Sociologie současné rodiny*. 1.vydání. Praha: Portál, s.r.o.1999. 127 s. ISBN 80-7178-249-1.
- GROFOVÁ, Christina, GROF, Stanislav. *Nesnadné hledání vlastního já*. 1. vydání. Český Těšín: Chvojko nakladatelství FINDIR s.r.o. 1999. 270 s. ISBN 80-86183-10-6.
- HANZLÍK, Martin. *Vliv rodiny na úspěšnost a chování žáků v základní škole*. 1. vydání, Zlín:2009. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd, 56s.
- HELUS, Z. *Vyznat se v dětech*. 1.vydání. Státní pedagogické nakladatelství Praha, r.1987.216 s. ISBN 4-31-23/2.
- HOSKOVCOVÁ, Simona. *Co je self-efficacy*. [online]. Publikováno 2009 [cit 2011-07-17]. Dostupné z <http://www.self-efficacy.webnode.cz>
- HOSKOVCOVÁ, Simona. *Psychická odolnost předškolního dítěte*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. 160 s. ISBN 80-247-1424-8.

HOSKOVCOVÁ HORÁKOVÁ, Simona, RYNTOVÁ SUCHOCHLEBOVÁ, Lucie. *Výchova k psychické odolnosti dítěte*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s. 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2206-1.

IHLOVÁ, Renata. *Formativní vliv na osobnost žáka*. 1. vydání, Praha: 2008. Bakalářská práce, Česká zemědělská univerzita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, katedra profesního a personálního rozvoje 68s.

JANOUSEK, Jaromír. *Sociálně kognitivní teorie Alberta Bandury*. [online] Publikováno 1992 [cit 2011-07-17]. Dostupné z <http://web.ff.cuni.cz/~hoskasff/janousek.pdf>

KRÁLÍKOVÁ, Marie, SINGEROVÁ-NEČESANÁ, Jarmila. *Rodina a škola*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství n.p. 1985. 100 s.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, SCHWARZER, Ralf, JERUZALÉM, Matthias. *Psychologická odolnost dítěte* [online] Publikováno 2006 [cit 2011-07-17]. Dostupné z <http://www.books.google.cz/books?id=R9-4bi59ynic&pg=PA968&IP>.

KUNEŠ, David. *Sebezpoznaní*. 1. vydání. Praha: Portál s.r.o. 2009. 152 s. ISBN 978-807367-541-7.

MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH Zdeněk. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, spol. s r.o. 1999. 143 s. ISBN 08-7169-897-0.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. 124s. ISBN 80-901424-7-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina*. 1. vydání. Brno: Blok, 1990. 184 s. ISBN 80-7029-018-8.

NĚMEČKOVÁ, Marta, *Formativní vliv rodiny na osobnost žáka*. 1. vydání, Praha: 2008. Bakalářská práce, Česká zemědělská univerzita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, katedra profesního a personálního rozvoje 45s.

PAJARES, Frank. *Self-efficacy a akademický úspěch* [online] Publikováno 2006 [cit 2011-07-17]. Dostupné z <http://www.self-efficacy.webnode.cz /o self-efficacy/>.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, s.r.o. 1995. 292s. ISBN 80-7178-029-4.

SHARRY, John. *Řešíme problémy s výchovou dětí a dospívajících*. 1. vydání. Brno: Computer Press, a.s. 2006. 143 s. ISBN 80-251-1295-0.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 1. vydání. Praha: Portál, s.r.o. 2001. 173 s. ISBN 80-7178-559-8.

VÝROST, Jozef, SLAMĚNÍK, Ivan. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1. vydání. Praha: Portál, s.r.o. 1998. 383 s. ISBN 80-7178-269-6.

WÁGNEROVÁ, Jana. *Formativní vliv rodiny na osobnost žáka*. 1. vydání, Praha: 2008. Bakalářská práce, Česká zemědělská universita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, katedra profesního a personálního rozvoje 64 s.

8. Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník o rodině

Příloha č. 2: Dotazník – obecná vlastní efektivita

Příloha č. 3: Dotazník – otázky pro pedagogy

Příloha č. 4: Dotazník v německém jazyce – Fragebogen: Familie

Příloha č. 5: Dotazník v německém jazyce – Allgemeine Persönliche Effektivität

Příloha č. 6: Dotazník v německém jazyce – Fragebogen für die Pädagogen

DOTAZNÍK o rodině

Příloha č.1

Věk: ..... Jsem muž – žena. Bydlím na vesnici – ve městě . Navštěvuji SOU – SŠ.

Vyberte vždy jednu z daných možností, kterou zakroužkujete, popřípadě dopiš vedle textu!

1. Rodinné zázemí:

- a) žiji v úplné rodině
- b) žiji s matkou
- c) žiji jen s otcem

2. Kolik volného času trávím s rodiči:

- a) méně než 2 hodiny
- b) více než 2 hodiny
- c) volný čas s rodiči netrávím

3. Více času trávím:

- a) s matkou
- b) s otcem
- c) s kamarády

4. Kulturní a sportovní akce navštěvuji :

- a) s rodiči
- b) s kamarády
- c) nenavštěvuji

5. Čas školních prázdnin trávím

- a) s rodiči
- b) s kamarády
- c) obojí

6. Často se spolu smějeme, máme dobrou náladu:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

7. Když plánujeme doma dovolenou, nebo co dělat o víkendu, berou rodiče ohled na mé návrhy, přání:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

8. Rodiče mě nechají dělat, co mě baví, i když mám pomáhat v domácích pracích:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

9. Rodiče mají zájem o to, co dělám:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

10. Když se mi ve škole něco nepovede, tak mě rodiče povzbudí:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

11) Vychítají mi, že jsem je zklamal/a/:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

12. Často mluví o mých chybách:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

13. Spokojí se s mou výmluvou, i když jde o něco vážného:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

14. Moji rodiče mají vzdělání:

- a) základní
- b) středoškolské
- c) vysokoškolské

15. Jakou jsi měl/a/ poslední známku na vysvědčení:

- a) z matematiky:
- b) z českého jazyka:
- c) z odborného předmětu:

DĚKUJI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU

DOTAZNÍK - obecná vlastní efektivita

Věk: ..... Jsem muž – žena. Bydlím na vesnici – ve městě
Navštěvuji SOU – SŠ.

Vyberte vždy jednu z daných možností, kterou zakroužkujete!

1. Když se o to opravdu usilovně snažím, pak mohu vždy zvládat nesnadné problémy:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

2. Když se někdo postaví proti mně, mohu nalézt způsob, jak dosáhnout toho, čeho dosáhnout chci:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

3. Je pro mne poměrně snadné držet se svých předsevzetí a dosáhnout cílů, které si postavím:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

4. Díky svým zkušenostem a možnostem vím, jak zvládat neočekávané situace:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

5. Důvěřuji si plně, že mohu efektivně zvládat neočekávané situace:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

6. Vynaložím-li na to potřebné úsilí, pak mohu nalézt řešení pro téměř každý problém:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

7. Když se dostanu do obtíží, pak umím zůstat klidný, protože se mohu plně spolehnout na svou schopnost zvládat těžkosti:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

8. Když stojím před určitým problémem, pak mne napadá hned několik způsobů, jak se s ním vypořádat:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

9. Když se dostanu do tísnivé situace, podaří se mi obvykle vymyslet něco, co by se dalo dělat:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

10. Bez ohledu na to, co se děje, jsem obvykle schopen vypořádat se s tím:

- a) ano
- b) ne
- c) občas

DĚKUJI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU

Otázky pro pedagogy – dotazník:

Věk ..... žena – muž škola:

- 1) **Co ovlivňuje v rodině představy žáků o zvládnání životních úkolů?**

- 2) **Co podle Vašeho názoru z rodiny ovlivňuje víru ve vlastní schopnosti, přesvědčení, o vlastní kompetenci?**

- 3) **Jaké pozitivní vlivy má dnešní rodina na osobnost žáka?**

- 4) **Jak si myslíte, že ovládají rodiče děti při plnění svých úkolů, při výběru dalšího studia, nebo při výběru pracovního zařazení?**

- 5) **Mnozí žáci mají ve škole problémy ne proto, že by nebyli schopni uspět, ale protože nezvládnou uvěřit, že na to mají. Do jaké míry si myslíte, že je žák ovlivňován rodiči?**

DĚKUJI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU

9. Meine Eltern haben Interesse was ich mache:

- a) ja
- b) nein
- c) manchmal

10. Wenn ich etwas in der Schule nicht schaffe unterstützen mich meine Eltern:

- a) ja
- b) nein
- c) manchmal

11. Meine Eltern machen mir Vorwürfe, wenn ich sie enttäuscht habe:

- a) ja
- b) nein
- c) manchmal

12. Meine Eltern sprechen oft über meine Fehler:

- a) ja
- b) nein
- c) manchmal

13. Auch bei schwierigen Angelegenheiten sind meine Eltern mit meiner Ausrede zufrieden:

- a) ja
- b) nein
- c) manchmal

14. Ausbildung meiner Eltern:

- a) Grundschule
- b) Mittelschule
- c) Hochschule, Uni

15. Deine letzten Zeugnisnoten in den Hauptfächern:

- a) Mathematik: ...
- b) Deutsch: ...
- c) Englisch: ...
- d) Fachrichtung: ...
- b) nein

Vielen Dank für das Ausfüllen des Fragebogens

Fragebogen: Allgemeine Persönliche Effektivität

Alter: ..... Frau-Mann. Ich wohne im Dorf – in der Stadt.

Schule: ..... Bitte immer nur eine Möglichkeit ankreuzen!

1. **Wenn ich mich um etwas bemühe, kann ich dann immer schwierige Probleme lösen:**
  - a) ja
  - b) nein
  - c) manchmal
2. **Wenn mir jemand gegenübersteht, kann ich das Problem lösen, was ich habe:**
  - a) ja
  - b) nein
  - c) manchmal
3. **Für mich ist es nicht so schwer, meine Probleme, die ich mir vorgenommen habe, zu lösen:**
  - a) ja
  - b) nein
  - c) manchmal
4. **Nach meinen Erfahrungen und Möglichkeiten weiß ich, wie ich mit unerwarteten Situationen umgehen kann:**
  - a) ja
  - b) nein
  - c) manchmal
5. **Ich traue mir zu, dass ich unerwartete Situationen lösen kann:**
  - a) ja
  - b) nein
  - c) manchmal
6. **Wenn ich herausgefordert werde, finde ich für fast jedes Problem eine Lösung:**
  - a) ja
  - b) nein
  - c) manchmal
7. **Wenn ich in Schwierigkeiten komme, kann ich mich auf meine Erfahrungen stützen und die Situation beherrschen:**
  - a) ja
  - b) nein
  - c) manchmal
8. **Wenn ich ein Problem habe, habe ich sofort mehrere Möglichkeiten diese Situation zu lösen:**
  - a) ja
  - b) nein
  - c) manchmal
9. **Wenn ich in eine prekäre Situation komme, schaffe ich es oft eine Lösung zu herbeizuführen:**
  - a) ja
  - b) nein
  - c) manchmal
10. **Ohne Rücksicht, was passieren kann bin ich immer fähig die Situation zu meistern:**
  - a) ja
  - b) nein
  - c) manchmal

Vielen Dank für das Ausfüllen des Fragebogens

Fragebogen für die Pädagogen

Alter: ..... Frau - Mann Schule:

1. Was glauben Sie, was beeinflusst die Familie des Schülers im Bezug auf eigene Fähigkeiten, Überzeugung und eigene Kompetenz?

2. Welche positive Einflüsse hat die Schule auf Schülerpersönlichkeit?

3. Was glauben Sie, wie die Eltern ihrer Kinder bei der Bildung und Berufsauswahl beeinflussen können?

4. Viele Kinder haben in der Schule Probleme, nicht dass sie den Schulstoff nicht könnten, sondern nicht genug an sich selbst glauben.

Wie weit glauben Sie, dass der/die Schüler/in von den Eltern beeinflusst ist ?

Vielen Dank für das Ausfüllen des Fragebogens